

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
VĒSTURES UN ARHEOLOĢIJAS NODAĻA

Vēstures un arheoloģijas maģistra studiju programmas

2.kursa students

Maksims Labeckis

Stud.apl.nr. ml19047

**Daugavpils Ķīmiskās šķiedras rūpnīcas darbība no
1970. līdz 1985. gadam**

Maģistra darbs

Darba zinātniskais vadītājs

Dr. hist., docents

Jānis Ķeruss

RĪGA 2024

SATURS

Ievads...	5
Avotu un literatūras apskats.	10
1. Rūpniecības attīstības apskats.....	11
1.1. Rūpniecības attīstības Latvijā un LPSR atspoguļojums vēstures literatūrā.....	13
1.2. Ķīmiskas rūpniecības attīstībā un stāvoklis PSRS.....	20
2. Daugavpils ķīmiskā šķiedras rūpnīcas iekšējais stāvoklis.....	24
2.1. Rūpnīcas celtniecība un rūpnīcas iekšējie būvdarbi.....	27
2.2. Daugavpils ķīmiskas šķiedras rūpnīcas darbības specifika.....	29
2.3. Daugavpils ķīmiskas šķiedras rūpnīcas saistībā ar PSRS militāri rūpniecisko kompleksu.....	40
3. Daugavpils ķīmiskā šķiedras rūpnīcas darbinieku stāvoklis.....	47
3.1. Uzņēmuma darbinieku apraksts.....	47
3.2. Rūpnīcas strādnieku stāvoklis un problēmas.....	52
Secinājumi.....	59
Izmantoto avotu un literatūras saraksts.	57

ANOTĀCIJA

Maģistra darbs ir veltīts ķīmiskās šķiedras uzņēmuma darbībai Daugavpils pilsētā laika posmā no 1970. līdz 1985. gadam. Darba mērķis ir šīs rūpnīcas iekšējo stāvokli un darbību, kā arī šī uzņēmuma strādājošo personālu un situāciju starp šī uzņēmuma darbiniekiem, ar vienu uzņēmuma vēstures pētniecību var labāk saprast padomju laika rūpniecības sistēmu un tās īpatnības pieejamos avotus.

Darba noslēgumā, pamatojoties uz arhīvu materiālu analīzi, tikai izdarīti secinājumi

Atslēgvārdi: Latvijas PSR, Daugavpils, militāri rūpnieciskais komplekss, ķīmiskā šķiedrā.

ANNOTATION

The master's thesis is devoted to the operation of the chemical fiber company in the city of Daugavpils in the period from 1970 to 1985. The purpose of the work is that in the internal state and operation of this factory, as well as the working personnel of this company and the situation among the employees of this company, one can better understand the available sources of the industrial system of the Soviet era and its peculiarities with one research of the history of the company.

At the end of the work, based on the analysis of archival materials, only conclusions were drawn

Keywords: Latvian SSR, Daugavpils, military-industrial complex, chemical fiber.

IEVADS

Jau senos laikos cilvēki savām vajadzībām vai tirdzniecībai centās radīt dažāda veida priekšmetus. Laika gaitā cilvēks katru reizi palielināja savu produktu ražošanas apjomu un ieviesa jaunas metodes produkcijas ražošanai. 18. gadsimta vidus rūpnieciskā revolūcija mainīja ražošanas ideju, rūpnīcas nomainīja manufaktūras, un cilvēki arvien vairāk mēģināja izmantot dažāda veida mašīnas, lai radītu jauna veida produkciju savam vajadzībām.

Pēc Rīgas miera līguma parakstīšanas 1920. gadā Latvija un latviešu tauta varēja pilnībā justies neatkarīgi. Tolaik Latvija mantojumā saņēma rūpnīcas un ražošanu, kas ar atbilstošu specifiku tika izveidotas Krievijas impērijā, savukārt Pirmā pasaules kara laikā tika evakuēts diezgan liels skaits rūpnīcas speciālistu un rūpnīcas tehnikas. Pirms Otrā pasaules kara Latvijas rūpniecību galvenokārt veidoja dažāda veida vieglās rūpniecības uzņēmumi. Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā valsts rūpniecība tika nacionalizēta un izmantota padomju ekonomikas sistēmas pielāgošanai. Nozare sāka piedzīvot būtiskas pārvērtības valstī, kas līdz šim nebija raksturīgas Latvijas rūpniecībai. Daudzās pilsētās tika uzcelti jauni uzņēmumi, viens no tādiem bija Ķīmiskās šķiedras rūpnīca Daugavpils pilsētā.

Mana maģistrā darba tēma ir “Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas darbība no 1970. līdz 1980. gadam”. Šajā darbā mēģināšu aprakstīt šī uzņēmuma iekšējo stāvokli un darbību izvēlētajā laika periodā, galvenie virzieni būs uzņēmuma darba procesa analizē, šī uzņēmuma darbinieku stāvokļu apraksts, kā arī citas ievērojamas īpatnības šī uzņēmuma darbība, kas bija saistīti ar šī rūpnīcas pastāvēšanu. Šī rūpnīca pieder tā sauktajiem “ķīmiskās rūpniecības” uzņēmumiem. Šāda veida uzņēmumi galvenokārt specializējas tādu produktu ražošanā, kam nepieciešama minerālo ogļūdeņražu vai citu izejvielu pārstrāde. Pašai ķīmiskajai rūpniecībai, tāpat kā citiem rūpniecības veidiem, ir vairākas nozares, sākot no uzņēmumiem, kas ražo dažādus polimērus, līdz uzņēmumiem, kas ražo smaržas vai kosmētiku. Turpmāk darbā sīkāk tiks runāts par ķīmiskās rūpniecības īpatnībām PSRS un Latvijā.

Daugavpils pilsētas ķīmisko šķiedru rūpnīca savu produkciju ražoja no 1964. līdz 2000. gadam. Šīs rūpnīcas galvenais produkts bija sintētiskā šķiedra, kas tika izgatavota no kaprolaktāma. Pēc tam no šīs šķiedras tika izgatavota dažāda veida produkcija: zeķes, zeķbikses, somas, zvejas tīkli utt. Rūpnīcā tika ražoti arī kordu pavedieni, kurus izmantoja dažādu gumijas izstrādājumu ražošanai: riepas, piedziņas siksnas, automašīnu troses. Pats par sevi uzņēmums bija lielākā rūpnīca Latgalē un Daugavpils pilsētā ar vidējo strādnieku skaitu ap 7-8 tūkstošiem cilvēku. Rūpnīcas tapšanas un pastāvēšanas laikā Daugavpils pilsētā radās jauns dzīvojamais rajons, šobrīd šo rajonu sauc par “Ķīmiķu ciematu”, kurā dzīvo ap 10

matemātiķis un devis lielu ieguldījumu kvantu matemātikas attīstībā.⁷ Šī uzņēmuma pastāvēšanas pārtraukšana līdz mūsdienām izraisa daudz strīdu, galvenokārt “padomju paaudzes” vidū. Tas galvenokārt saistīts ar cilvēku neizpratni par to, kā darbojas padomju rūpniecība un kāpēc tik liels uzņēmums nevarēja pastāvēt pēc Padomju Savienības sabrukuma, ja jau tolaik galvenās topošās rūpnīcas negatīvās iezīmes bija izejvielu trūkums Latvijas teritorijā.⁸ Tā vai citādi Daugavpils Ķīmiskās šķiedras rūpnīcas tēma ir visai aktuāla ievērojamai daļai pilsētas iedzīvotāju.

Ir arī vērts atzīmēt, ka šīs rūpnīcas celtniecība izraisīja arī lielu darbaspēka migrantu vilni no citām PSRS republikām, jo šī uzņēmuma darbībai bija nepieciešami atbilstoši speciālisti, un Latvijas teritorijā pirms okupācijas nebija tik liela ķīmiskās rūpniecības uzņēmuma, un attiecīgi šādus speciālistus bija grūti atrast. Tā, piemēram, pirmais rūpnīcas direktors bija Aleksejs Ivanovičs Drobjazko, kurš dzimis RSFSR un pirms okupācijas nekad nedzīvojis Latvijā.⁹ Izmaiņas Latvijas nacionālajā sastāvā Padomju Savienības laikā bija saistītas arī ar jaunu rūpniecības uzņēmumu celtniecību, kas minēts atsevišķos latviešu autoru darbos.¹⁰ Daugavpils pilsētas nacionālais sastāvs pēc Otrā pasaules kara ļoti stipri mainījās un jaunu uzņēmumu celtniecība ietekmēja citu Padomju Savienības republiku iedzīvotāju izskatu, kas attiecīgi mainīja pilsētas nacionālo sastāvu. Pati Latvijas PSR rūpniecības tēma ir diezgan aktuāla, jo daudzas no problēmām, ar kurām mūsu valsts ir saskarusies un saskaras, daļēji ir saistītas ar tā laika plašo rūpniecības izaugsmes tempu, kas izraisīja lielu skaitu uzņēmumu slēgšanas un ar to saistītās problēmas pārejā no plānveida padomju ekonomikas uz brīvo kapitālisma tirgu.

Darbu skaits, kas stāsta par viena uzņēmuma vēsturi padomju gados, nav tik daudz. Pirms diviem gadiem es jau rakstīju darbu par šo uzņēmumu¹¹, lielākoties tajā uzmanība tika pievērsta jautājumiem, kas saistīti ar paša uzņēmuma izveidi un ar to saistītajām problēmām būvniecības laikā. Darbā diezgan maz tika skarta tēmā par rūpniecības iekšējo stāvokli un strādnieku stāvokli. Tāpēc šis darbs ir sava veida hronoloģisks turpinājums manam iepriekšējam darbam, šoreiz galvenokārt tiks skarta rūpnīcas ražošanas darbības tēma un ar to saistītās problēmas, kā arī šī uzņēmuma strādnieku tēma un ar to saistītās iezīmes. Vērts atzīmēt, ka līdzīgu darbu par padomju uzņēmumiem Daugavpilī ir sarakstīts diezgan maz, tāpēc šo darbu var izmantot kā

⁷ “Matemātiķis Andris Ambainis – pionieris kvantu skaitļošanā” skatīts 25.maijā 2024 gadā, <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/tehnologijas-un-zinatne/matematikis-andris-ambainis--pionieris-kvantu-skaitlosana.a305040/>

⁸ “Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960”, 57-9-4, DZVA, 57.fonds, 3.lp.

⁹ “На заводе называли ‘Дед’”, skatīts 25.maijā 2024.gadā, <https://www.grani.lv/seychas/17120-na-zavode-ego-nazyvali-ded.html>

¹⁰ Jānis Riekstiņš, Padomju impērijas koloniālā politika un Latvijas kolonizācija 1940.–1990., 3.

¹¹ Labeckis Maksims, Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas izveide un darbība laika posmā no 1959. līdz 1970. gadam, (Bakalaura darbs), Latvijas Universitāte, 2022).

iespēju iepazīties ar individuālo uzņēmumu darbības vēsturi, kā arī vispārējai izpratnei par situāciju Daugavpils rūpniecībā padomju gados.

Mana darba hronoloģiskais ietvars ir laika posms no 1970. līdz 1985. gadam. Pirmkārt, šis hronoloģiskais periods tika izvēlēts, pamatojoties uz izmaiņām rūpnīcas vadībā. 1970. gadā Aleksejs Ivanovičs Drobjazko, kurš bija pirmais rūpnīcas direktors, atstāja rūpnīcas direktora amatu, un viņa vietu ieņēma Vasilijs Ivanovičs Bikovs, kurš ieņēma šo amatu no 1970. līdz 1980. gadam.¹² Viņa valdīšanas laikā rūpnīca tika rekonstruēta, un tika pabeigti projekti dažu ēku būvniecībai Ķīmiķu ciemata teritorijā.¹³ Pēc tam par rūpnīcas direktoru kļuva Jans Janovičs Ambainis, kurš rūpnīcu vadīja līdz Padomju Savienības sabrukumam. Šajā darbā vēlējos konkrētāk pieskarties rūpnīcas vēstures padomju periodam, jo ir vispārpieņemts¹⁴, ka tā sauktais reformu laikmets Padomju Savienībā (perestroika) sākās 1985. gadā, tāpēc šis gads tika izvēlēts kā mana darba hronoloģiskā robeža. Arī mana pagātnes darbu hronoloģija beidzās 1970. gadā, sakarā ar pirmā direktora aiziešanu attiecīgi, šis darbs turpina pagātnes darbu hronoloģiju un rūpnīcas vēsturi.

Darba rakstīšanai izmantota literatūra par Latvijas PSR rūpniecības nozari. Lielākoties tie ir latviešu autoru darbi, kas tapuši pēc Padomju Savienības sabrukuma. Protams, ir arī padomju laikā rakstīti darbi, jo tas nepieciešams, lai izprastu tā laika vēsturnieku viedokļus un kopējo rūpniecības attīstības gaitu Latvijas PSR. Galvenais informācijas avots darba rakstīšanai bija Daugavpils zonālā arhīva 57. krājuma dokumenti. Dokumentācija par šo rūpnīcu ir diezgan plaša un satur lielu informācijas daudzumu.

Darba mērķis ir izpētīt rūpnīcas iekšējo stāvokli un darbību, kā arī izpētīt šī uzņēmuma strādājošo personālu un situāciju starp šī uzņēmuma darbiniekiem, jo ar viena šī uzņēmuma vēstures pētniecību var labāk saprast padomju laika rūpniecības sistēmu un tas īpatnības.

Diplomdarba uzdevumi:

1. Raksturot rūpniecības attīstības stāvokli Padomju Savienībā. Apraksīt ķīmiskās rūpniecības stāvokli Padomju Savienībā.
2. Izpētīt uzņēmuma darbību izvēlētajā laika periodā un raksturot dažādus ar uzņēmuma darbību saistītos jautājumus un problēmas.

¹² Историческая справка Архив 13.лр.

¹³ Историческая справка Архив 35.лр.

¹⁴ “Преодолевали предрассудки”: как Горбачев начал Перестройку” skatīts 26.maijā 2024 gadā, https://www.gazeta.ru/science/2020/04/23_a_13058977.shtml

3. Izpētīt un aprakstīt šī uzņēmuma strādājošā personāla stāvokli un ar to saistītos procesus, kas saistīti ar strādnieku dzīves sakārtošanu uzņēmuma atrašanās vietā.

Diplomdarbs tiks sadalīts trīs daļās, katrā no kurām būs tēmai atbilstošas apakšnodaļas. Darba pirmā daļa būs veltīta rūpniecības attīstībai PSRS, jo tas nepieciešams, lai izprastu valsts rūpniecības sektorā notiekošos procesus. Tiks aktualizēts arī jautājums par pašu ķīmisko rūpniecību Padomju Savienībā, jo tas palīdzēs saprast, kāds bija stāvoklis šajā nozarē.

Otrā daļa būs veltīta pašai ķīmisko šķiedru rūpnīcai un situācijai uzņēmumā iekšienē. Tiks aprakstīti rūpnīcā notiekošie procesi un dažādas rūpnīcas īpatnības, kas saistīti ar psrs militari rūpniecisko kompleksu

Trešā darba daļa tiks veltīta šī uzņēmuma darbiniekiem un iespējamām problēmām strādājošā personāla vidū un viņu statusam uzņēmumā.

AVOTU UN LITERATURAS APSKATS

Nepublicētie avoti

Darbā izmantoti arhīvu dokumenti, kas glabājas Daugavpils zonālā arhīvā un ir dažāda veida dokumentācijas krājums par Daugavpils pilsētas bijušo ķīmijas uzņēmumu. Nekavējoties jāatzīmē daži punkti, kas saistīti ar šīs dokumentācijas izpēti. Visi dokumenti ir rakstīti krievu valodā, veicot dažādas dokumentācijas meklēšanu, netika atrasts neviens dokuments, kurā būtu lietota latviešu valoda. Vienīgais dokumentu avots kur varēja atrast latviešu valodu ir uzņēmuma darbinieku personīgās kartes, kuras varēja atrast 15c apraksta¹⁵ izpētē. Tālāk vēlos atzīmēt, ka dokumentos ir liels skaits lietu, kas varētu piederēt pie citiem dokumentu krājumiem. Vērts piebilst arī par dokumentācijas relatīvo sarežģītību, tiek izmantots liels skaits tehnisku terminu, kas saistīti ar ražošanu, tāpēc dažus dokumentus bija ļoti grūti analizēt. Lielāko daļu dokumentācijas veido dažādi tehniskie noteikumi ar daudziem numuriem. Pozitīvi var atzīmēt plašo ar šo uzņēmumu saistīto lietu kolekciju

Diezgan daudz dokumentu tika izmantots no 57.fonda 1c.apraksta.¹⁶ Šīs sērijas dokumenti atspoguļo dažādus direktora norādījumus par darbībām rūpnīcas teritorijā. Būtībā šī dokumentu daļa tika izmantota, lai aprakstītu saikni starp rūpnīcu un Padomju Savienības militāri rūpniecisko kompleksu. Dokumentos ir daudz instrukciju par darbībām, kas saistītas ar civilās aizsardzības pasākumu organizēšanu, kā arī dažāda veida izmeklēšanu saistībā ar slepenās dokumentācijas nozaudēšanu rūpnīcas teritorijā. Visnoderīgākais dokuments no šīs dokumentācijas grupas izrādījās materiālu un korespondences krājums par uzņēmuma ražošanas darbību.¹⁷ Šī dokumentācija bija slepena, un attiecīgi informācija no šīs dokumentācijas bija nepieciešama, lai labāk izprastu rūpnīcas iekšējo struktūru un tās statusu PSRS rūpniecībā.

Nākamais nozīmīgais informācijas avots bija dokumenti 57.fonda 24.apraksta.¹⁸ Šī dokumentu grupa ietvēra tehnisko dokumentāciju par ražošanas procesu uzņēmumā. Būtībā dokumenti bija instrukcijas dažāda veida darbnīcām un rūpnieciskajām iekārtām. Šie noteikumi ir ļoti noderīgi, lai raksturotu ražošanas procesu rūpnīcā, jo pats process tajā laikā bija salīdzinoši tehnoloģisks.

¹⁵DZVA, 57.fonds, 15 lpp. apraksts. Personāla lietu uzskaitē

¹⁶DZVA, 57.fonds, 1 lpp. apraksts. Rūpnīcas direktora rīkojumi

¹⁷ Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57-1c-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils

¹⁸DZVA, 57.fonds, 24.aprakst. Uzņēmuma tehnoloģiskie noteikumi

Uzņēmuma darbinieku analīzei darbā izmantoti 57. fonda 1. apraksti.¹⁹ Avoti sastāv no dokumentu kopuma, kas apkopo statistiskos aprēķinus un atskaites par uzņēmuma darbiniekiem. Īpašu interesi izraisīja gada pārskati par uzņēmuma darbiniekiem, kuros aprakstītas dažādas ar rūpnīcas darbiniekiem saistītas problēmas, kā arī pozitīvās tendences darbā ar uzņēmuma darbiniekiem.

Darbā izmantoti arī daži dokumenti no 57. fonda 13. apraksta. Šo dokumentu grupu veido dažādi augu komitejas sēdes protokoli. Tajā var atrast dažādus interesantus dokumentus par problēmām vai jauninājumiem, kas radušies rūpnīcas teritorijā. Šie dokumenti skaidri parāda padomju rūpniecības tipiskās problēmas un to, ar ko strādniekiem bija jāsaskaras, veicot ražošanas darbību.

Vēl viens nozīmīgs dokumentu krājums, kas liecināja par tipiskām problēmām padomju rūpniecības uzņēmumu celtniecībā Latvijas teritorijā, bija 57. fonda 9. apraksts.²⁰ Šie dokumenti ir pārskatu apkopojums par būvniecības gaitu uzņēmumā un ārpus tā. Šajā dokumentu grupā ir izvietoti dažādi statistiskie aprēķini un analītiskās atskaites, tāpēc bija ļoti svarīgi iepazīties ar šo dokumentāciju un izmantot to būvdarbu raksturošanai.

Darba analītisko daļu papildināšanai darbā izmantoti arī dokumenti no citām kolekcijām. Jāņem vērā, ka dažos dokumentu krājumos var būt informācija, ko varētu atrast citā krājumā. Tāpēc dažkārt dažos ražošanas pārskatos bija iekļauti statistikas rādītāji un pieteikumi par uzņēmuma darbiniekiem.

Publicētie avoti

Kā publicētie avoti tika izmantoti dažāda veida drukātie izdevumi, kas tapuši Padomju Savienības laikā. Informācija no šiem avotiem tika izmantota, lai apstiprinātu kādu informāciju vai papildinātu dažādu avotu analīzi. Tūlīt ir vērts teikt, ka padomju drukātajai presei bija savas īpatnības, jo pašreizējā režīma propagandai tika atvēlēts daudz naudas. Laikrakstu raksti var saturēt informāciju, kas var maldināt lasītāju. Tāpēc ir jābūt skeptiskam par šīs grupas avotiem un jācenšas pēc iespējas objektīvāk analizēt tur pieejamo informāciju.

Literatūra

Būtībā par literatūru tika izmantotas grāmatas, kuras autori sarakstījuši pēc Padomju Savienības. Darbā izmantoti divi drukāti izdevumi, kas izdoti vēl padomju laikos. Viena no galvenajām Padomju Savienības literārajām vienībām bija Irēnas Šneideres grāmata par

¹⁹DZVA, 57. fonds, 1. apraksts. Cilvēku Resursu Departaments

²⁰DZVA, 57. fonds, 9. apraksts. Kapitālās būvniecības nodaļa

Latvijas sociālistisko industrializāciju. Tā kā šis darbs savulaik liecināja par padomju industriālās sistēmas kritiku, ko daudzi padomju autori iepriekš nebija darījuši un negrasījās darīt. Vēl viena nozīmīga literārā darba daļa bija Rutas Padzeres sastādītais dokumentu krājums. Šis darbs sastāv no vairākiem autoriem, kuri uzrakstījuši ļoti labus darbus padomju rūpniecības analīzei. Jāteic, ka šajā darbā nav izmantots daudz literatūras, pārējās literārās vienības galvenokārt tika izmantotas tikai dažām faktu pārbaudēm un atsaucēm.

RŪPNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS APSKATS

Rūpniecības attīstības Latvijā un LPSR atspoguļojums vēstures literatūrā

Rūpniecība ir jebkuras valsts ekonomikas neatņemama sastāvdaļa, bieži vien valstij ir savs ekonomiskās attīstības modelis, dažas valstis specializējas noteikta rūpniecības nozarē, savukārt citas valstis vairo savu labklājību uz citu tautsaimniecības nozaru rēķina. Latvijas valsts vēsturē bija daudz pagrieziena punktu. Baltijas valstu teritorijas bija Krievijas impērijas sastāvā ar atbilstošu ekonomiku, tad nāca neatkarības un pēckara ekonomikas atveseļošanās periods. Tad notika viena no traģiskākajām lappusēm Latvijas vēsturē, kas, protams, ir valsts okupācija 1940. gada jūnijā. Okupācijas laikā visa Latvijas ekonomiska sistēma tika būtiski pārveidota, lai tā atbilstu padomju sociālisma režīmam.

Rūpniecības aktīvā izaugsme Krievijas impērijas laikā sākās 19. gadsimta beigās, tajā laikā pakāpeniski pieauga rūpnīcu un strādnieku skaits dažādos uzņēmumos. Valstī bija dažādu mērķu uzņēmumi, sākot no dažādiem vieglās rūpniecības uzņēmumiem sērkoksiņu ražošanai, beidzot ar uzņēmumiem, kas nodarbojas ar automašīnu ražošanu. Viens piemērs ir Krievu-Baltijas vagonu rūpnīca Rīgā. Tātad šajā uzņēmumā bija automašīnu ražošanas nodaļa, kas gadā saražoja ap 100 automašīnu.²¹Pirmā pasaules kara uzliesmojums izmainīja rūpniecības attīstības tempus daudzās valstīs, bija nepieciešams palielināt preču ražošanu militārām vajadzībām, lielākā daļa produktu, kas bija paredzēti civiliedzīvotājiem, tika izmantoti armijas vajadzībām.

Kā visi zina, Krievijas impērijai Pirmais pasaules karš izvērtās par lielu neveiksmi karadarbības laikā, kas izraisīja pasliktināšanos visās valsts dzīves jomās, sākot no cilvēku noskaņojuma pasliktināšanās līdz acīmredzamiem rūpniecības potenciālu zaudējumiem saistība ar teritorijas pāriešanu pretinieka puse. Pirms Pirmā pasaules kara uzliesmojuma Latvijā darbojās ap 800 lielu ražošanas uzņēmumu, kuros strādāja aptuveni 130 000 cilvēku, lielākā daļa no šiem uzņēmumiem tika evakuēti uz Krievijas teritoriju dziļumiem.²²1920. gada laikā valstī oficiāli darbojās aptuveni 326 mazie uzņēmumi, šī situācijā parādīja kritisko rūpniecības stāvokli valstī. Protams, tolaik nevarēja cerēt uz labu vai pat tuvu normālam nozares stāvoklim. Latvijas teritorijai nācās pārciest Pirmā pasaules kara un pēc tam Brīvības kara cīņas. Toreiz valsts valdība un iedzīvotāji nevarēja nodrošināt valstij nekādu apmierinošu rūpniecības

²¹ Олег Язев, Александр Гурин, "Русско-Балтийский вагонный завод в риге", skatīts 25.maijā 2024.gada, <https://www.russkije.lv/ru/lib/read/russo-balt.html>

²² Ēriks Jekabsons, Latvijas saimnieciskās norises (1914-1920) No: Gatis Krumiņš (sast.), Latvijas tautsaimniecības vēsture (Rīga: Jumava, 2017), 82.

stāvokli pēc valstij tik smagiem notikumiem.²³ Pirmā pasaules kara laikā Latvijā tika sagrauta aptuveni ceturtdaļa ēku, smagi cieta dzelzceļš un gāja bojā ap 40% valsts iedzīvotāju.²⁴

Pamazām Latvijas Republika atjaunoja savu ekonomiku un rūpniecību. Protams, būtiski uzlabot valsts ekonomisko stāvokli tajos gados bija visai problemātisks uzdevums. 1929. gada globālā krīze, nestabilā politiskā situācija Eiropā pēc Hitlera nākšanas pie varas, valsts vadības maiņa 1934. gadā. Visi šie notikumi vienā vai otrā veidā veicināja Latvijas rūpniecības iespējamo attīstības tempu samazināšanos šajā laika periodā. No 1925. līdz 1939. gadam rūpniecības nozarē nodarbināto skaits ievērojami palielinājās. Ja 1925. gadā rūpniecībā nodarbināto skaits bija aptuveni 260 105 tūkstoši cilvēku, tad līdz 1939. gadam rūpniecības nozarē nodarbināto skaits bija 645 830 tūkstoši cilvēku.²⁵ Uzņēmumu skaits valstī pieauga, un vienlaikus pieauga saražotās produkcijas skaits, kā arī uzņēmumos strādājošo skaits.

Tajā laika vislielāko ražošanas apjomu uzrādīja pārtikas rūpniecība, kur šajā jomā bija nodarbināti 18,5% strādnieku, šis rūpniecības nozare saražoja 32% no visas tā laika rūpniecības produkcijas.²⁶ Tik augsti rādītāji pārtikas rūpniecībā noveda pie tā, ka 1938. gadā Latvija ieņēma 6. vietu pasaulē sviestu eksportā un pēc gaļas produktu patēriņa uz vienu cilvēku Latvija ierindojās pirmajā vietā pasaulē.²⁷ Nākamo attīstītāko rūpniecības daļu tajā laikā varētu saukt mašīnbūvi. Daudzi Latvijas iedzīvotāji tā vai citādi ir dzirdējuši par pirmskara panākumiem VEF uzņēmumam, kas ražoja dažāda veida elektroiekārtas, īpaši fotoaparātus un radioaparātus. 1939. gada laikā mašīnbūves jomā strādāja 19% no rūpniecībā strādājošo kopskaita un tika saražoti ap 15% no visu rūpniecības nozaru kopējās produkcijas.²⁸ Lielākais uzņēmums bija elektrotehnikas rūpnīca VEF, kurā strādāja aptuveni 3000 tūkstoši cilvēku, otrs lielākais uzņēmums mašīnbūves nozarē bija akciju sabiedrība “Vairogs”.²⁹ Uzņēmums nodarbojās ar firmas “FORD” automašīnu ražošanu, no kuras tika iegādātas licences tiesības dažāda veida automašīnu modeļu klāsta izveidošanai. Tā laika presē izskanēja atsauces par uzņēmuma “Vairogs” automašīnu ražošanu. Tā vienā no avīzes numuriem tika runāts par jauna Ford Taunus modeļa iznākšanu, kas tolaik maksāja 5000 latu un bija neliela ģimenes auto ar 4 sēdvietām, kā

²³ Ēriks Jekabsons, Latvijas saimnieciskās norises (1914-1920) No: Gatis Krumiņš (sast.), Latvijas tautsaimniecības vēsture (Rīga: Jumava, 2017), 83.

²⁴ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, (Рига: Министерство юстиции Латвийской республики, 2022), 6.

²⁵ Edmunds Krastiņš, Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, (Rīga, Jumava, 2018), 133.

²⁶ Edmunds Krastiņš, Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, 133.

²⁷ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 7.

²⁸ Edmunds Krastiņš, Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, 134.

²⁹ Edmunds Krastiņš, Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, 135.

arī automagnetolu un aprīkots ar 4 cilindru iekšdedzes sistēmu. dzinēju.³⁰Liels skaits uzņēmumu darbojās arī kokapstrādes nozarē, kas lielāko daļu produkcijas eksportēja uz citām valstīm, tādējādi uzlabojot tautsaimniecības tirdzniecības bilanci kopumā.

Protams, Latvijas Republikas rūpniecības stāvokļa uzlabošanas ietekmēja daudzi faktori. Par vienu no tiem var saukt nacionālā kapitāla investīcijas dažāda veida rūpniecības uzņēmumos tā laika Latvijā. Balstoties uz statistiku, līdz 1936.gadam ārvalstu kapitāla apjoms visās akciju sabiedrībās bija aptuveni 50%, 1939.gadā ārvalstu kapitāla apjoms jau bija tikai 25%, tas bija saistīts ar Kārļa Ulmaņa īstenoto politiku.³¹ Tādējādi, pateicoties ārvalstu kapitāla investīcijām, valstī varētu parādīties jau iepriekš minētā autobūves uzņēmuma produkcija, kas, protams, pozitīvi ietekmēja rūpniecības attīstību un kopumā radīja priekšstatu par rūpniecības attīstību valstī.

Ir dažādi statistikas aprēķini un salīdzinājumi ar citām Eiropas valstīm vai PSRS, kas saistīti ar dažādu rūpniecības rādītāju salīdzināšanu. Šajā gadījumā ir nepieciešams veikt salīdzinājumus starp valstīm, kuras atrodas salīdzinoši vienādos apstākļos. Tātad, pamatojoties uz pētījumu datiem, Latvijas rūpniecība neatpalika no Igaunijas un Lietuvas. Tā Latvijā uz vienu cilvēku tika radīti aptuveni 292 lati produkcijas, Igaunijā 196, bet Lietuvā 110.³² Jāatzīmē, ka kopumā tajā laika posmā Lietuva kopējā ekonomikas attīstībā atpalika no pārējām Baltijas valstīm, jo tā pārsvarā bija valsts ar agrāras ekonomiku un ar salīdzinoši zemu izglītības līmeni salīdzinājumā ar Latviju vai Igauniju. Ir arī vērts piebilst, ka nozaru salīdzinājumi, pamatojoties uz iepriekš minētajiem rādītājiem, nav pilnīgi. Nozare ietver ne tikai skaitļus, lai objektīvi salīdzinātu valstu nozares, ir jāņem vērā ļoti daudzi faktori, sākot ar dažādu produktu kvalitāti dažādās nozares, beidzot ar ražošanas procesa izgatavojamības tehnoloģiju un ar daudziem citiem faktoriem. Turklāt ne visās valstīs liels uzņēmumu skaits un to ieguldījums ekonomikā liecina par labu rūpniecības attīstības stāvokli valstī.

Neatkarīgās Latvijas rūpniecības attīstība tika apturētā 1940. gadā pēc Padomju Savienības okupācijas sākuma. Tolaik situācija Eiropā bija kritiska, un daudzām valstīm vajadzēja gaidīt šausmīgas notiekošā kara sekas, Latvija nebija izņēmums. Tūlīt kļuva skaidrs, ka Latvijas rūpniecība piedzīvos būtiskas pārmaiņas, pamatojoties uz Padomju Savienības ekonomisko sistēmu. PSRS rūpniecība bija pilnībā pakļauta valsts valdības aparātam, rūpniecības uzņēmumiem bija jāizpilda ražošanas rādītāji, kas bija noteikti tā sauktajos

³⁰ “«Vairogs» ražos jaunu auto modeli.”, Latvijas Kareivis Nr.161, 21.jūlija 1939.gadā, 161.

<https://periodika.lv/periodika2viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:157878|article:DIVL142|query:Vairogs%20Ford%20Vairoga%20>

³¹ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 20.

³² Edmunds Krastiņš. Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, 145.

piecgades plānos. Līdz ar padomju karaspēka ierašanos sākās Latvijas uzņēmumu nacionalizācijas process, daudzas rūpnīcas mainīja nosaukumus uz “sociālistiskajiem” (piemēram, “Sarkanais karogs”, “Sarkanā zvaigzne” u.c.), daudzi uzņēmumu vadītāji tā vai citādi tika represēti vai aizstāt ar citām personām. Tā, piemēram, tika izsūtīts bijušais firmas “Laima” akcionārs Jāzeps Segals, kurš nomira 1941.gadā, nekad neierodoties Soļikamskā.³³

Jau 1942. gadā sākās karš Padomju Savienības teritorijā un kārtējo reizi karš skāra Latvijas teritorijas. Otrā pasaules kara rezultāti atkal noveda pie esošās rūpniecības iznīcināšanas Latvijā. Balstoties uz dažādiem datiem, 1945. gadā rūpniecības uzņēmumos strādnieku skaits bija ap 73 tūkstošiem cilvēku, savukārt 1940. gadā rūpniecības nozarē strādnieku skaits bija 113 tūkstoši cilvēku.³⁴ Daudzām rūpnīcām ļoti trūka darbaspēka, un kopumā daudzos rūpniecības nozares bija saražots tikai aptuveni 4–8 procentus no 1940. gadā saražotās produkcijas.³⁵ Kopējais uzņēmumu skaits valstī samazinājās par gandrīz 50%, Rīgā palika aptuveni 59%, bet Daugavpilī palika 32% rūpniecības uzņēmumu.³⁶ Lai rūpniecību atjaunotu iepriekšējā līmenī, bija jāatjauno daudzi ražošanas uzņēmumi. Latvijas rūpniecība strauji atkopās, salīdzinot ar pārējo Padomju Savienību. Daļēji tas skaidrojams ar to, ka, neraugoties uz dažu uzņēmumu salīdzinoši smago iznīcināšanu, lielākā daļa tomēr saglabāja ievērojamu daļu savu ražošanas ēku, tas pats attiecās arī uz transporta sistēmu Latvijā.³⁷

Līdz ar uzņēmumu atjaunošanu tika veikta arī dažu rūpniecisko kompleksu rekonstrukcija. Pēc kara beigām notika tā sauktais “sociālistiskās industrializācijas” process. Pirms Padomju Savienības okupācijas Latvija pārsvarā bija valsts ar attīstīto agrāru sektoru, bet tajā pašā laikā Latvija urbanizācijas ziņā apsteidza Padomju Savienību.³⁸ Latvijas teritorijā sāka celties jauni uzņēmumi dažādās lielajās pilsētās kopumā, tika izvirzīts uzdevums palielināt rūpniecības uzņēmumu skaitu un līdz ar to palielināt saražotās produkcijas skaitu. 1970. gadā Latvijas rūpniecības izaugsmes tempi bija augstākie salīdzinājumā ar citām Padomju Savienības republikām.³⁹ No 1960. līdz 1970. gadam kopējais produkcijas apjoms pieauga no 2198 miljoniem rubļu līdz 4987 miljoniem rubļu.⁴⁰

Rūpniecība pakāpeniski kļuva par galveno nacionālā ienākuma veidošanas metodi. Protams, no pirmā acu uzmetiena šādi attīstības tempi it kā liecina par sociālistiskās sistēmas

³³ Edmunds Krastiņš, *Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā*, 145.

³⁴ Aleksandrs Drizuļis, *Latvijas PSR vēsture*, (Rīga: Zinātne, 1986) 218.

³⁵ Aleksandrs Drizuļis, *Latvijas PSR vēsture*, 218.

³⁶ Ирене Шнейдере, *Социалистическая индустриализация в Латвии*, (Рига, Зинатне, 1989), 177.

³⁷ Рута Паздере, *Промышленность до и после восстановления независимости*, 51.

³⁸ Daina Bleire, *Dzīve Padomju Latvijā*, (Rīga, Izdevniecība Studentu Literatūra, 2015) 110.

³⁹ Gatis Krumiņš, *Latvijas tautsaimniecības vēsture*, 304.

⁴⁰ Gatis Krumiņš, *Latvijas tautsaimniecības vēsture*, 304.

apšaubāmajiem sasniegumiem. Tika atzīmēts, ka uzsvars uz rūpniecības attīstību kā tādu tika likts bez alternatīvām ekonomiskās attīstības iespējām.⁴¹ Latvijas PSR tautsaimniecības struktūra bija ļoti nesabalansēta, ar rūpniecības attīstības pieaugumu uz 363% 1960.gadā, lauksaimniecības nozares attīstības tempi bija 163%, salīdzinot ar citām sociālisma valstīm, Latvijā bija visaugstākā rūpniecības izaugsmes attiecība pret lauksaimniecību.⁴² Šādas izmaiņas ekonomikā veicināja tā sauktā melnā tirgus rašanos. Var teikt, ka no Latvijas ekonomikas mēģināja izveidot industriālu "platformu", kurai vajadzēja ražot dažāda veida produkciju Padomju Savienības vajadzībām. Protams, tolaik neviens neprasiņā vietējo iedzīvotāju viedokli par to, vai viņu dzimtenei ir vajadzīgas šāda veida ekonomiskās pārmaiņas.⁴³ Nacionālkomunistu rīcība skaidri liecināja, ka, neskatoties uz vispārējo apņemšanos ievērot sociālismu, cilvēki nepiekrita darbaspēka migrantu skaita pieaugumam, kā arī noslieci uz rūpniecības sektoru, salīdzinot ar citām tautsaimniecības nozarēm.

Laika posmā no 1970. līdz 1985. gadam kapitālieguldījumi rūpniecībā sāka samazināties, un tajā pašā laikā samazinājās rūpniecības produkcijas izlaides pieauguma temps, laika posmā no 1971. līdz 1975. gadam pieauguma temps bija 6,3%, tad laika posmā no 1976. līdz 1980. gadam rūpniecības produkcijas ražošanas pieauguma temps bija 3,7%.⁴⁴ Tajā brīdī plaši rūpniecības izaugsmes tempi vairs nenotika. Bieži notika rūpniecības uzņēmumu stiprināšanas process, piemēram, dažādi rūpniecības uzņēmumi tika apvienoti vienā rūpniecības savienībā, kas specializējas noteikta veida produkcijas ražošanā.⁴⁵

Protams, rūpniecības attīstība Latvijas PSR tika panākta caur darba migrantu ieplūšanu no dažādām Padomju Savienības republikām. Šī tēma ir cieši saistīta ar rūpniecību, jo migrantu ierašanās galvenokārt ir saistīta ar jaunu uzņēmumu celtniecību, kuriem attiecīgi ir nepieciešami darbinieki. Latvijas PSR iedzīvotāju dabiskais pieaugums laikā no 1960. līdz 1980. gadam bija 3,2%, tajā pašā laikā iedzīvotāju migrācijas pieaugums bija 4,8%.⁴⁶ Tajā pašā Lietuvā migrācijas pieauguma temps bija 2%, kas ir diezgan saprotami, jo Lietuvas PSR valdība savulaik kategoriski aizstāvēja viedokli, ka valstij darba migranti no citam PSRS vienībam nav vajadzīgi. Izmaiņas visvairāk skāra tādas pilsētas kā Rīgu un Daugavpili. Piemēram, Rīgā latviešu skaits 1944. gadā bija 72% no galvaspilsētas iedzīvotāju kopskaita 1970. gadā, latviešu

⁴¹ Ирене Шнейдере, Социалистическая индустриализация в Латвии, 281.

⁴² Ирене Шнейдере, Социалистическая индустриализация в Латвии, 281.

⁴³ Daina Bleire, Dzīve Padomju Latvijā, 126.

⁴⁴ Edmunds Krastiņš. Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā, 188.

⁴⁵ Aleksandrs Drizuļis, Latvijas PSR vēsture, 332.

⁴⁶ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 74.

skaits bija mazāks nekā krievu tautības iedzīvotāju.⁴⁷ Balstoties uz 1951. gada statistiku, 60% migrantu bija no RSFSR, pārējie bija cilvēki no Baltkrievijas PSR un Ukrainas PSR.⁴⁸ Tādu pilsētu kā Ogre, Daugavpils un Olaine izaugsme daļēji saistīta strādnieku migrantu ierašanos šajās pilsētās.⁴⁹ Darbaspēka migrācija galvenokārt bija saistīta ar to, ka dzīves līmenis Latvijas PSR bija diezgan augsts, salīdzinot ar citām republikām, jaunu uzņēmumu celtniecība veicināja strādnieku ienākšanu, kuri varēja iegūt augstāk atalgotu darbu un labāku dzīves līmeni. Visticamāk, šis process nebija īpaši PSRS valdības organizēts un vairāk bija saistīts ar PSRS pilsoņu ikdienas problēmām tajos gados, taču ir vērts atzīmēt, ka vietējo iedzīvotāju aizstāšana ar krievvalodīgajiem bija izdevīga PSRS valdībai.

Migrantu skaita pieaugums veicināja latviešu kultūras nomaiņu, jo lielākā daļa migrantu par saziņas valodu izvēlējās krievu valodu un līdz ar to neredzēja jēgu vietējās valodas apguvei. Dažos gadījumos latviešu valoda var nebūt lietota kā piemērs, varu minēt dokumentāciju par ķīmisko šķiedru rūpnīcu, kurā latviešu valoda vispār netika lietota. Protams, jaunu iedzīvotāju parādīšanās valstī radīja vajadzību pēc mājokļiem. Tāpēc bieži vien blakus dažādiem uzņēmumiem tika uzcelti māju kompleksi rūpnīcu darbiniekiem. Daži iedzīvotāji pauda neapmierinātību ar lielo migrantu skaitu. Tā, piemēram, kādā no LKP CK slēgtajām sēdēm tika nolasīta viena iedzīvotāja vēstule, kas bija adresēta laikrakstam "Padomju Jaunatne". Vēstulē lasītājs norādīja, ka valstī, kurā rūpnīcas iekārtas un personāls pārsvarā nāk no Krievijas, tiek būvētas rūpnīcas, produkcija attiecīgi tiek vesta arī uz Krieviju, kā arī pieaug pašu krievu skaits, kas novedīs pie nacionālās republikas likvidācijas.⁵⁰

Vēl vienu rūpniecības attīstības iezīmi padomju režīmā okupācijas gados var saukt saikni starp uzņēmumiem un militāri rūpniecisko kompleksu. Tā militārvēsturnieks Ilgonis Upmalis konstatēja, ka Latvijas teritorijā daudzi uzņēmumi piegādāja dažāda veida produkciju militārām vajadzībām. Vēsturnieks sadalīja uzņēmumus vairākās grupās, no kurām katra pilda savas saistības pret militāri rūpniecisko kompleksu. Piemēram, vienā no kategorijām bija tautsaimniecības uzņēmumi, kas ražoja augsto tehnoloģiju militāro produkciju (VEF, Vagonrūpniecība, "Kompresors" u.c.)⁵¹ Uzņēmumi paši varēja veikt darbus, kas saistīti ne tikai ar militārās rūpniecības produkcijas ražošanu. Tajā pašā Rīgas vagonu rūpnīcā 1961.–1965.

⁴⁷ Jānis Riekstiņš, Padomju impērijas koloniālā politika un Latvijas kolonizācija 1940.–1990., (Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2013), 98.

⁴⁸ Jānis Riekstiņš, Padomju impērijas koloniālā politika un Latvijas kolonizācija 1940.–1990., 99.

⁴⁹ Jānis Riekstiņš, Migranti Latvijā : 1944-1989, (Rīga: Latvijas Valsts arhīvi), 9.

⁵⁰ Jānis Riekstiņš, Migranti Latvijā, 132.

⁵¹ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 88.

gadā bija paredzēts remontēt padomju armijas tankus T-54, kas bija padomju armijas galvenais kaujas tanks.⁵² Turpmāk darbā tiks analizēti ar militāro rūpniecību saistītie dokumenti.

Rūpniecības attīstība padomju laikā bija orientēta uz PSRS vispārējām ekonomiskajām vajadzībām un neņēma vērā Latvijas tautsaimniecības vajadzības. Padomju Savienība visas tās kontrolētās teritorijas uzskatīja par visas savas ekonomiskās sistēmas daļu, tāpēc nebija vajadzības radīt alternatīvus ekonomikas attīstības veidus dažādās padomju republikās. Pat neskatoties uz nacionālkomunistu izteikumiem, Padomju Savienības valdība turpināja īstenot tādu ekonomisko politiku, kādu uzskatīja par nepieciešamu, neņemot vērā vietējo deputātu vai Latvijas PSR pilsoņu viedokļus. Latvijas gadījumā tautsaimniecības attīstību noteica plašas pārmaiņas valsts rūpniecībā, liela uzņēmumu skaita būvniecība un rekonstrukcija noveda pie rūpniecības dominēšanas pār citām valsts tautsaimniecības nozarēm. Nereti dažādi propagandisti, cenšoties pierādīt, ka Latvija PSRS sastāvā saņēmusi vairāk, nekā zaudējusi, kā faktus min dažādu statistiku, kas liecina par lielu uzņēmumu būvniecības pieaugumu jeb statistiku par saražotās produkcijas skaitu, tādējādi cenšoties parādīt ka Latvija toreiz dzīvoja labāk nekā tagad vai pirms Padomju Savienības okupācijas.

Protams, šāda veida argumentācija bieži ir izplatīta loģiska kļūda. Jāņem vērā fakts, ka pirms okupācijas Latvijas rūpniecībai attīstībā gāja salīdzinoši labi. Rūpniecībā pieauga uzņēmumu un strādājošo skaits, daudzas rūpniecības nozares uzrādīja labus eksporta rādītājus uz Eiropu, tādējādi izrādot interesi par Latvijas produkciju. Tobrīd Latvijā nebija nedz daudz iedzīvotāju, nedz plašas izejvielu bāzes, tāpēc lielas rūpniecības nozares izveidošana bija problemātiska, taču arī šādos apstākļos, balstoties uz dažādiem datiem, Latvijas rūpniecība apsteidza Lietuvu un Igauniju ar salīdzinoši līdzīgam ekonomiskam iespējam. Tobrīd Latvija pārsvarā bija lauksaimniecības valsts ar lielu skaitu vieglās rūpniecības uzņēmumu (no kuriem lielākā daļa bija pārtikas pārstrādes uzņēmumi).

Okupācijas laikā Latvijas tautsaimniecībā notika būtiskas pārmaiņas. Protams, rūpniecības rādītāju pieaugums valstī ir saistīts ar iespējām, kādas bija Padomju Savienībai. Padomju Savienībā, atšķirībā no Latvijas, bija liels rūpniecībā izmantojamo cilvēku skaits, kā arī liels daudzums visu veidu izejvielu, kas bija viens no bagātākajiem reģioniem pasaulē ar dažāda veida resursiem. Ir skaidrs, ka ar šādiem ievades datiem rūpniecību attīstīt vienā reģionā bija vienkāršs uzdevums, pietika ar projekta apstiprināšanu un darbaspēka nosūtīšanu

⁵² Ilgonis Upmalis, "PSRS militārs rūpnieciskais komplekss", 20.lp., skatīts 25.maijā 2024.gadā, https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2023/04/petijums_tm_psrs_militari_rupn_kompleksa_ietekme_uz_produk_razosa_vairak_nela_130_lv.doc

uzņēmuma celtniecībai. Uzņēmumu būvniecības laikā netika ņemts vērā izejvielu bāzes trūkums Latvijas teritorijā, jo nepieciešamos resursus Latvijai varēja piegādāt, izmantojot dzelzceļa vai kravu pārvadājumus. Tāpēc nebija pārsteidzoši, ka tā laika plaši celtie uzņēmumi neatkarīgajā Latvijā nevarēja ilgstoši pastāvēt.

Protams, arī Latvijas PSR rūpniecība bija saistīta ar Padomju Savienības militāri rūpnieciskā kompleksa uzdevumu izpildi. Uzņēmumi slepeni veica dažāda veida preču ražošanu militārām vajadzībām vai militārā aprīkojuma remontu. Pati Padomju Savienība bija militarizēta valsts, kur ieroču ražošanai un to izstrādei tika atvēlēti daudz līdzekļu. Rūpnīcas bija dažādi iespējamie mobilizācijas plāni, tika izveidotas kontroles grupas un civilās drošības nodarbības. Dažiem uzņēmumiem bija paramilitārā apsardze.

Protams, rūpniecības attīstība padomju laikā palielināja migrantu skaitu Latvijā. Daudzās pilsētās krievvalodīgo skaits pieauga nopietnā tempā, salīdzinot ar migrācijas pieaugumu. Atsevišķās valsts pilsētās krievvalodīgo skaits sāka dominēt pār latviešu tautības parstāvjiem, piemēram, Rīga un Daugavpils, faktiski kļuva par krievvalodīgo pilsētām, kur latviešu skaits procentos no kopējā iedzīvotāju skaita katru gadu samazinājās. Daļēji tik spēcīga Latvijas integrācija tika skaidrota ar to, ka Baltijas militārā apgabala štābs atradās Latvijā, un lielākā daļa nozares apkalpoja PSRS militāri rūpnieciskā kompleksa vajadzības.⁵³Krievu valoda bieži bija galvenā saziņas valoda migrantu vidū, jo apmeklētāji nesaskatīja jēgu mācīties latviešu valodu, jo lielākā daļa dokumentācijas dažādos uzņēmumos notika krievu valodā. Tajā pašā laikā pašiem latviešiem bija jā mācās krievu valoda, jo ar katru gadu pieauga krievvalodīgo skaits un bez krievu valodas zināšanām bija problemātiski mācīties vai strādāt. Migrācijas iedzīvotāju skaita pieaugums radīja lielu postu latviešu identitātei, var teikt, ka vietējo iedzīvotāju kultūru pamazām nomainīja sveša kultūra, kas ietekmēja situāciju Latvijas sabiedrībā pēc Padomju Savienības likvidācijas.

Ķīmiskas rūpniecības attīstībā un stāvoklis PSRS

Daudzās pasaules valstīs ķīmiskā rūpniecība ir viena no fundamentāli svarīgām nozarēm galveno makroekonomisko rādītāju veidošanā. Pasaules praksē ķīmijas līmenis vienmēr ir bijis galveno kritēriju sarakstā, lai novērtētu valsts ekonomiskās attīstības līmeni. Ķīmiskā rūpniecība ir smagās rūpniecības nozare, kuras uzņēmumos, izmantojot izejvielu un materiālu ķīmiskās pārstrādes metodes, tiek iegūti dažādi ķīmiskie produkti (organiskās un neorganiskās ķīmiskās vielas, minerālmēsli un to izejvielas, soda produkti, hlors, broms, krāsvielas, reaģenti,

⁵³ Рута Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 13.

ķīmiskās šķiedras, sadzīves ķīmija utt.). Atkarībā no ražošanas tehnoloģijas un produktu mērķa ķīmiskā rūpniecība ir sadalīta atsevišķās apakšnozarēs. Daudzas galvenās ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu ražotās vielas cilvēcei ir zināmas jau sen, un to lietošanas vēsture sniedzas simtiem un tūkstošiem gadu. Liela nozīme praktiskās ķīmijas attīstībā bija alķīmiķu darbam: viņi pētīja daudzu vielu īpašības un iegūšanas metodes, savās darbībās izmantoja jaunas ķīmiskās tehnoloģiskās operācijas. darbs - šķīdināšana, nostādināšana, filtrēšana, destilācija, kristalizācija, grauzdēšana, sublimācija, žāvēšana utt.

Būtisks progress ķīmiskajā rūpniecībā notika 20. gadsimta sākumā . Cilvēces civilizācijas vispārējā attīstība ir izraisījusi ievērojamu rūpniecības izaugsmi. Inovatori izgudroja jaunas tehnoloģijas, kuras pēc tam izmantoja rūpniecības uzņēmumos, lai gūtu ienākumus, izlaižot jaunus produktus . Ķīmija vienmēr ir bijusi viena no vadošajām zinātnes nozarēm , kas palīdzējusi cilvēcei radīt dzīvībai nepieciešamos materiālus . Dažādu slavenu ķīmiķu darbība 20. gadsimta otrajā pusē nozīmēja, ka viņu izgudrotos elementus varēja ražot rūpnieciski . Protams, ķīmiskā rūpniecība sākotnēji radās Rietumeiropā . Daudzi cilvēki , kas interesējas par ķīmisko rūpniecību, ir dzirdējuši par sērskābes ražotnēm vai sodas rūpnīcām , kuras aktīvi izmantoja stikla rūpniecībā .

Ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu izņēmuma iezīme ir to bīstamība cilvēku veselībai. Protams, šis parametrs dažādos uzņēmumos atšķiras , taču bieži vien šāda veida nozarē ir nepieciešami pastiprināti piesardzības pasākumi . Jaudīgu ugunsdzēsšanas sistēmu klātbūtne , kā arī sistēmas ražošanas noplūžu novēršanai ir svarīga šāda veida nozares sastāvdaļa .

Ķīmiskajai rūpniecībai dažādās valstīs ir sava specifika , kas tiek attīstīta, balstoties uz nozares vēsturisko pagātņi . Tātad, piemēram, viens Viens no pazīstamākajiem ķīmiskās rūpniecības uzņēmumiem Latvijā ir Valmieras stikla šķiedras rūpnīca , kas savu darbību uzsāka padomju okupācijas laikā. Lai izveidotu rūpnīcas lielai ķīmiskajai rūpniecībai, ir nepieciešams liels skaits dažādu veidu dabas resursu. Vissvarīgākās no tām apstrādes laikā var saukt par eļļu kas ražo daudz elementu , ko pēc tam izmanto dažādos ķīmiskās rūpniecības uzņēmumos . Tāpēc spēcīga ķīmiskā rūpniecība galvenokārt ir to valstu rokās, kurām ir liels dabas resursu daudzums vai iespējas tos iegūt. Šī iemesla dēļ Latvijā ir diezgan grūti izveidot attīstītu ķīmisko rūpniecību, taču, neskatoties uz to, ir uzņēmumi , kas savu darbu veic diezgan veiksmīgi .

Padomju ķīmiskās rūpniecības pamatā bija Krievijas impērijas uzņēmuma atliekas . Jāteic , ka šie uzņēmumi jau krietni atpalika no līmeņa , kāds bija vadošajās pasaules valstīs, piemēram, ASV vai Rietumeiropas valstīs . 1926. gadā Padomju Savienībā tika izveidots Ķīmiskās

rūpniecības galvenais direktorāts . kura sākumu var saistīt ar ķīmiskās rūpniecības attīstības procesa sākumu Padomju Savienībā .⁵⁴Protams, par galveno ķīmiskās rūpniecības attīstības sākuma aspektu var saukt PSRS industrializācijas politiku . Šīs politikas īstenošanas laikā Valsts teritorijā tika uzcelts milzīgs skaits dažāda veida rūpniecības uzņēmumu. Ir vērts atzīmēt , ka šīs politikas īstenošanai PSRS bija milzīgi cilvēkresursi , kā arī liels daudzums dabas resursu uzņēmumu celtniecībai . Padomju ķīmiskās rūpniecības īpatsvars pirmajā piecu gadu plānā kopējā lielrūpniecības apjomā pieauga no 3,1% 1928. gadā līdz 5,1% 1932. gadā. Slāpekļa mēslojuma rūpnīcu celtniecība Berezņikos, Bobrikos, Černorečos, Gorlovkā, superfosfāts rūpnīcas Ļeņingradā, Voskresenskā, Donbasā, viskozes rūpnīcas Klinā, Ļeņingradā. Pirmā piecu gadu plāna laikā sāka būvēt rūpnīcas ķīmisko ieroču ražošanai. Otrā pasaules kara uzliesmojums apturēja kopējo padomju rūpniecības attīstību, kas pārgāja uz kara pamatiem. Pēc kara procesi sāka atjaunot rūpniecību un sekojoša ķīmiskās rūpniecības statusa nostiprināšana .

Padomju rūpniecība ilgu laiku atlika darbu, lai uzlabotu ķīmiskās rūpniecības stāvokli, bet viss mainījās pēc 1958. gada maija plēnuma . Šis pasākums bija veltīts ķīmiskās rūpniecības nākotnes attīstības mēroga noteikšanai . Valstī uzsākta dažādu ķīmiskās rūpniecības objektu celtniecība . Jo īpaši manā darbā aprakstītā iekārta ir šī procesa rezultāts . Visā PSRS tika celti ķīmijas uzņēmumi . Protams, šie uzņēmumi tika būvēti arī Baltijas valstīs , pat ņemot vērā to , ka mūsu apstākļos šim uzņēmumam bija diezgan grūti pastāvēt , jo šīm valstīm nebija pieredzes lielas ķīmiskās rūpniecības uzturēšanā .

No 1940. līdz 1970. gadam ķīmiskās rūpniecības kopējā izlaide pieauga 27 reizes .⁵⁵ Neskatoties uz tik lieliem izaugsmes tempiem, padomju ķīmiskā rūpniecība atpalika no Amerikas ķīmiskās rūpniecības , kas pēc dažādiem rādītājiem apsteidza padomju ķīmisko rūpniecību .⁵⁶Galvenā ķīmiskās rūpniecības problēma bija ļoti zemais uzņēmumu tehniskā nodrošinājuma līmenis . Lielākajai daļai uzņēmumu bija jāiegādājas aprīkojums no Rietumu komunistiskajām valstīm . Turpmākajā darbā būs skaidri redzams, ka lielākā daļa uzņēmumā esošo iekārtu tika aizstātas ar ārvalstu iekārtām , kurām bija labāki tehniskie rādītāji .

⁵⁴И.Р. Багашвили, Развитие химической промышленности ССРР в предвоенные годы (2021), 62.лр

⁵⁵ Игорь Калбеков, Химическая и нефтехимическая промышленность СССР,(Москва,2023) <https://su90.ru/industry2.html#g4>

⁵⁶Игорь Калбеков, Химическая и нефтехимическая промышленность СССР, <https://su90.ru/industry2.html#g4>

Pirms Padomju Savienības okupācijas Latvijas teritorijā darbojās vairāki ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi, kas ražoja ierobežotu produktu skaitu . Slavenākā tā laika ražotne bija Superfosfāta rūpnīca Rīgā . Šis uzņēmums nodarbojās ar superfosfāta ražošanu , pēc tam okupācijas laikā šis uzņēmums tika aizņemts un pēc tam pilnībā slēgts , jo uzņēmums tika atzīts par ļoti toksisku videi . Salīdzinoši slavena bija arī Rīgas krāsu un laku rūpnīca , kas bija salīdzinoši neliels uzņēmums .

Tā vai citādi ķīmiskā rūpniecība sāka strauji attīstīties pēc Pirmā pasaules kara . Valstīm bija vajadzīgas jaunas ražotnes , un tā laika ķīmiskais progress ļāva izveidot rūpnīcas, kas varētu ražot produktus no naftas pārstrādes rūpnīcu atkritumiem . PSRS teritorijā ķīmiskā rūpniecība sāka attīstīties 20. gadsimta 30. gados , bet, sākoties karam, visa ražošana rūpnīcās tika nodota militārām vajadzībām . Pēc Otrā pasaules kara beigām padomju rūpniecība daudzus gadus nemēģināja uzsākt ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu aktīvu attīstības procesu . Tikai pēc 1958. gada valstī sāka masveidā celt ķīmiskās rūpnīcas . Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīca nebija izņēmums un pēc tās uzcelšanas bija lielākā ķīmiskās rūpniecības ražotne Latvijā . Padomju rūpniecība uzrādīja augstus izaugsmes tempus , bet kopējā padomju ķīmiskās rūpniecības produkcija tika izmantota tikai Padomju Savienības teritorijā , jo citās valstīs ar lielu ķīmiskās rūpniecības tirgu bija augstāka preču kvalitāte nekā padomju precēm . Tie paši ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi galvenokārt izmantoja iekārtas, kas ražotas Vācijā vai Čehoslovākijā . Daļēji visu šo iemeslu dēļ ķīmisko šķiedru rūpnīca pēc Padomju Savienības sabrukuma nespēja izturēt konkurenci ķīmisko produktu tirgū un pēc tam tika likvidēta, atstājot aiz sevis lielu ražošanas platību .

DAUGAVPILS ĶĪMISKĀ ŠĶIEDRAS RŪPNĪCAS IEKŠEJAIS STĀVOKLIS

Rūpnīcas celtniecība un rūpnīcas iekšie būvdarbi

Par uzņēmuma būvniecības vietu tika izvēlēta nomaļa teritorija, kas atrodas uz ziemeļiem no Daugavpils pilsētas centrālās daļas. Šī teritorija bija tuksneša teritorija, kas praktiski nebija apdzīvota. Netālu no šīs teritorijas atradās Stropu ezers, pie šī ezera uzcēla savas mājas daži pilsētas iedzīvotāji. Tuksneša rajons Daugavpils pilsētā tika raksturots šādi: “Jums vienkārši jāiziet cauri Jaunbūves rajonam, un jūs atrodaties Daugavpils tuksnesī. Nekur Latvijā tādas smilšu kāpas nav, visapkārt ir tikai smiltis, smilšainās platības sasniedz 15 kilometrus.”⁵⁷ Šī tuksneša teritorijā atradās militārais poligons Latvijas armijas vajadzībām.⁵⁸ Par dažāda veida smilšainu apvidu izmantošanu armijas spēkiem rakstīja neatkarīgās Latvijas laikraksti. Piemēram, mācību šautuvēm un ložmetēju izmantošanai tika izmantotas smilšainas zonas, kur smilšu klātbūtnes dēļ bija vieglāk aprēķināt, kādā attālumā nokrita lodes.⁵⁹ Protams, šīs teritorijas izvēle bija saistīta ar to, ka lielam ķīmiskās rūpniecības uzņēmumam būs nepieciešama liela teritorija, kas galvenokārt tiks izmantota galvenās ēkas izveidei, kā arī liels skaits kopmītnu personālam. Ķīmisko šķiedru ražošanai nepieciešams liels ūdens daudzums ezera atrašanās vieta šajā teritorijā bija ļoti izdevīga turpmākai rūpnīcas darbībai.

Šī uzņēmuma celtniecība tika apstiprināta PSKP CK un PSRS Ministru padomes sēdē. Ķīmiskā rūpniecība tolaik visā padomju savienība attīstījās aktīvā tempā. Daugavpils pilsētas izvēles iemesls joprojām nav zināms. Jāpiebilst, ka pašai Daugavpils pilsētai Latvijas kartē bija nozīmīga stratēģiska nozīme. Pilsētā atradās liels dzelzceļa mezgls, kura dzelzceļš stiepās no Rīgas uz citām lielākajām Padomju Savienības pilsētām. Turklāt pilsēta bija lielākā apdzīvotā vieta valsts dienvidaustrumu daļā, kas atradās Daugavas krastos. Iespējams, tieši šīs pilsētas atrašanās vietas un lielākā Latgales reģionālā centra statusa dēļ tika izdarīta izvēle par labu uzņēmuma celtniecībai šajā teritorijā. Turklāt, ņemot vērā to, ka rūpnīcas produkcijas ražošanai izejvielas netika ražotas Latvijā, to būtu ērti piegādāt gan pa jūru caur Rīgu (ar tālāku piegādi pa dzelzceļu uz Daugavpili), gan pa sauszemi, izmantojot dzelzceļu. vai cita sauszemes transporta tehniku.

⁵⁷ Владислав Азан, Здесь, в краю озер, - Даугавпилс (Рига, Лиесма, 1975), 135.

⁵⁸ Азан, Здесь, в краю озер, - Даугавпилс, 135.

⁵⁹ Карт. Krūmiņš, “Šaušana ar ložmetējiem pēc planšetes”, Daugavpils poligonā, oktobrī 1934.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:297940|article:DIVL233|query:Daugavpils%20poligon%C4%81%20>

Rūpnīcas būvniecības projekts apstiprināts 1959. gada 7. decembrī.⁶⁰ Projekta ietvaros tika uzbūvēta sintētisko šķiedru rūpnīca, kurai bija paredzēts saražot 10 800 tonnas dažāda veida šķiedru.⁶¹ Projekta dokumentācijā tika aprakstīti dažādi topošā uzņēmuma pozitīvie un negatīvie aspekti. Sagatavošanas būvdarbi sākās jau 1959. gada 28. oktobrī, tobrīd buldozeri uzsāka teritorijas plānošanu būvdarbu veikšanai, rūpnīcas ēkām bija paredzēts aizņemt ap 30 hektāru.⁶² Iepriekš minētajā projekta dokumentā viens no pozitīvajiem faktoriem uzņēmuma celtniecībai bija iespēja uzņēmuma celtniecībai piesaistīt lielu skaitu bezmaksas vietējā darbaspēka.⁶³

Vispārējos būvdarbus veica vairākas būvniecības nodaļas, starp kurām bija: Daugavpils Elektromontāžas nodaļa, Ļeņingradas specializētā uzstādīšanas nodaļa tekstila un vērpsanas mašīnu uzstādīšanai, Igaunijas Specializētā uzstādīšanas nodaļa dažāda veida automātu uzstādīšanai un montēšanai.⁶⁴

Vietējie iedzīvotāji aktīvi piedalījās uzņēmuma celtniecībā, jo daudzi vēlējās strādāt pie tik liela uzņēmuma būvniecības, kas varētu palīdzēt uzlabot cilvēka finansiālo stāvokli.⁶⁵ Bija liels skaits jauniešu, kas piedalījās uzņēmuma celtniecībā, kā arī liela daļa demobilizēto karavīru, kuri piedalījās arī būvniecības procesā.⁶⁶ Būvniecību pavadīja dažādi trūkumi, kas saistīti ar savlaicīgu tehniskās dokumentācijas saņemšanu, kas ļoti skaidri izriet no to gadu arhīva dokumentiem.⁶⁷

Protams, bija skaidrs, ka liela uzņēmuma celtniecībā būs dažāda veida problēmas. Tie galvenokārt ir saistīti ar to, ka Daugavpils pilsētas vēsturē tik lielu industriālo kompleksu celtniecība nekad nav veikta. Par lielāko uzņēmumu Daugavpilī tika uzskatīta Daugavpils lokomotīvu remonta rūpnīca, kuras vēsture aizsākās 19. gadsimtā. Ar dzelzceļa tīklu saistītā nozare bija raksturīga Daugavpilij, bet ķīmiskās rūpniecības uzņēmuma celtniecība pilsētai bija ļoti inovatīvs risinājums. Uzņēmuma celtniecība tika atzīmēta arī dažādā padomju literatūrā,

⁶⁰ "Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960), 1960, 57-9-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 1.lp.

⁶¹ "Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960), 1960, 57.fonds, DZVA, 1.lp.

⁶² Азан, Здесь, в краю озер, - Даугавпилс, 137.lp.

⁶³ "Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960), 1960, 57.fonds, DZVA, 2.lp.

⁶⁴ "Устав даугавпилского завода хим волокна 1975", 1975, 57-14-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 4.lp.

⁶⁵ Азан, Здесь, в краю озер, - Даугавпилс, 137.

⁶⁶ И. Решетников, "НА стройке комсомольской", Советская молодежь Nr.75, 16.aprīlī 1960.gadā.

<https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:599904|article:DIVL67|query:%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%20%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BD%D0%B0%20%D1%85%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20>

⁶⁷ "Годовые информационные отчеты о ходе строительства 1962), 1962, 57-9-12, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 2.lp.

kas bija veltīta rūpniecībai.⁶⁸Protams, padomju nomenklatūra šīs rūpnīcas celtniecību uzskatīja par lielu sociālistiskās sistēmas sasniegumu.

Rūpnīcas nodošanas ekspluatācijā termiņš vairākkārt tika pārcelts, par vainīgu uzskatīja autoritatīvu komisiju, kas izstrādāja rūpnīcas būvniecības organizatoriskos un tehniskos pasākumus.⁶⁹1962. gada 29. decembrī beidzās rūpnīcas galveno konstrukciju celtniecība, ekspluatācijā tika nodotas galvenās ēkas telpas, materiālu noliktavas, elektroapgādes līnijas un daudzas citas pamatbūves.⁷⁰1963. gadā 30. aprīlī tika izgatavots pirmais kordu diegs, un 30. decembrī rūpnīcas darbībai tika nodots viss kordu diegu ražošanas cehs.⁷¹Dažāda veida cehu nodošana ekspluatācijā notika pakāpeniski, pirmkārt, dažāda veida ķīmiskās šķiedras tika ražotas tā sauktajās “pilotrūpnīcās”, kur tika izstrādāti materiāla ražošanas tehnoloģiskie noteikumi, tika pētīti produkcijas piemēri un veikta jaunu ķīmisko šķiedru izstrāde, kuras pēc tam izskatīja speciālā komisijā un pieņēma ražošanai. Par jaunākajiem būvniecības posmiem tika ziņots arī presē. Tātad vienā no avīzēm tika rakstīts par uzņēmuma būvniecības beigu posmiem, un atkal tika minēts par lielo studentu skaitu, kas palīdzēja būvniecības darbos.⁷²Pēc rūpnīcas nodošanas ekspluatācijā tika veikti dažādi būvdarbi gan rūpnīcas teritorijā, gan ārpus tās.

1970. gadā tika veikti daudzi darbi dažādos būvniecības procesos. Viens no šiem būvniecības projektiem bija Kultūras nams, kas atradās rūpnīcai piegulošā dzīvojamajā rajonā. Tobrīd kultūras namu jau varēja uzskatīt par uzbūvētu, taču, balstoties uz dokumentāciju, palika zināmi nepabeigti darbi pie šīs ēkas uzturēšanas un būvniecības. Ēka nebija aprīkota ar elektrības paneļiem un dažādām iekārtām, kas saistītas ar ēkas elektroenerģijas piegādi.⁷³Dažādu elektroiekārtu celtniecības un montāžas darbu veikšanai pietrūka aptuveni 2510 tūkstoši rubļu.⁷⁴Pats kultūras nams tika nodots ekspluatācijā 1972. gadā, ēka paredzēta 1200 sēdvietām, kā arī aprīkota kinozāle, kā arī sporta zāle ar 240 vietām.⁷⁵Šī objekta būvniecība ilga aptuveni 7 gadus, to veicināja iepriekš minētās problēmas, kas saistītas ar būvorganizāciju

⁶⁸ Aleksandrs Drizuļis, Latvijas PSR vēsture, (Rīga: Zinātne,1986), 316.lp.

⁶⁹ Barkovska. 149.lp.

⁷⁰ “Устав даугавпилского завода хим волокна 1975”, 1975, 57, fonds, DZVA, 5.lp

⁷¹ “Устав даугавпилского завода хим волокна 1975”, 1975, 57, fonds, DZVA, 5.lp

⁷² “ВЕДУТ КОРРЕСПОНДЕНТЫ ТАСС, ЛИТА И «СОВЕТСКОЙ МОЛОДЕЖИ»”, Советская молодежь Nr.142, 19.jūlija 1963.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:600736|article:DIVL33|query:%D0%94%D0%90%D0%A3%D0%93%D0%90%D0%92%D0%9F%D0%98%D0%9B%D0%A1%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%20%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20>

⁷³ "Годовой отчет по капитальному строительству1970", 1970, 57-6-32, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 22.lp.

⁷⁴ "Годовой отчет по капитальному строительству1970", 1970, 57-6-32, 57.fonds, DZVA 23.lp.

⁷⁵ Акты госкомиссии по приемки в эксплуатацию законченных строительством объектов 1972, 9, 45, 3.lp

darbību. Lielākā daļa būvdarbu novērtēti kā labi, nedaudz sliktāk veikti darbi pie ventilācijas un gāzesvadu izbūves.⁷⁶

Vienlaikus problēmas tika izsekotas arī būvdarbos, kas saistīti ar dažāda veida iekārtu uzstādīšanas procesiem pašā rūpnīcā. Ir vērts atzīmēt, ka šajos gados notika iekārtu nomaiņas process ar dažādām mašīnām, kas tika eksportētas no VDR un Čehoslovākijas. Jo īpaši vērpšanas un vīšanas mašīnu uzstādīšana tika uzskatīta par nepabeigtu.⁷⁷ Toreizējais kapitālieguldījumu plāns tika izpildīts par 93%, kas tika uzskatīts par sliktu rezultātu, jo tā laika rūpniecības uzņēmumi bieži centās pārsniegt plānu par labu atskaiti vadībai. 1972. gadā tika plānots rekonstruēt dažas rūpnīcas darbnīcas. Tātad vērpšanas un tekstila darbnīcā bija nepieciešams izbūvēt jaunu gaisa ventilācijas sistēmu⁷⁸, cehos bija paredzēts izveidot arī skaņu absorbējošus griestus, taču šis projekts tā arī netika realizēts.⁷⁹ Šāda veida uzņēmumā liela nozīme bija ventilācijas sistēmai, jo iepriekš minētā izejviela kaprolaktāms, ja to lieto rūpnieciski, varēja kaitēt cilvēka elpceļiem. Paliek neskaidrs iemesls, kāpēc tika atcelts troksni mazinošo griestu izveides projekts, tie paši bija ļoti nepieciešami, jo rūpnīca izmantotās iekārtas radīja lielu troksni, tika izstrādāti īpaši trokšņa standarti.

1975. gadā dažāda veida objektu celtniecība turpināja palielināt rūpnīcas jaudu. Jaunu iekārtu būvniecība un uzstādīšana bija jāpabeidz piecu gadu laikā. Bija plānots uzsākt pionieru nometnes celtniecību, kā arī pabeigt rūpnīca profilaktorija celtniecību uzņēmuma darbiniekiem.⁸⁰ Profilaktorija celtniecība netika pabeigta 1975. gadā, jo laikā netika pabeigta maģistrālā siltumtrase, kurai bija jānodrošina ēka ar siltumu.⁸¹ Problēma bija acīmredzama arī pionieru nometnes būvniecības sākumā, jo projektēšanas nodaļas nepieciešamā dokumentācija nebija gatava noteiktajā termiņā. Šeit atkal atkārtojas problēmas, kas iepriekš parādījušās šāda veida pārskatos. Šīs problēmas radīja tieši organizatoriskā sistēma, kas tika izveidota starp rūpnīcu un augstākām iestādēm. Objekta celtniecībai bija nepieciešams izstrādāt plānu, kuru pēc tam izskatīja PSRS Būvniecības ministrija. Dokumentācijas piegāde laikā tika pastāvīgi aizkavēta vai atlikta, kā rezultātā darbaspēks bija dīkstāvē, un kapitālieguldījumu plāni būvniecībā nevarēja tikt pilnībā īstenoti.

⁷⁶ Акты госкомиссии по приемки в эксплуатацию законченных строительством объектов 1972, 9, 45, 4.lp

⁷⁷ Ibid, 23.lp

⁷⁸ "Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1972", 1972, 57-9-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp.

⁷⁹ "Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1972", 1972, 57.fonds, DZVA, 29.lp

⁸⁰ "Годовые отчеты о выполнении плана капитал строительства и монтаж работ 1975", 1975, 57-9-53, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 15.lp.

⁸¹ "Годовые отчеты о выполнении плана капитал строительства и монтаж работ 1975", 1957, 57.fonds, DZVA, 15.lp.

1975. gadā ekspluatācijā nodotas šādas ēkas: veikals kimiķu ciemata, 12 stāvu ēka uzņēmuma darbiniekiem, kā arī jauns ražošanas cehs.⁸²Saskaņā ar rekonstrukcijas un ražošanas jaudu paplašināšanas plānu no 1973. līdz 1975. gadam saražotās neilona auklas izstrādājumu apjoms pieauga par 5,2 tūkstošiem tonnu gadā, bet neilona zīda - par 10 tūkstošiem tonnu gadā.⁸³ Tāpat bija paredzēts izveidot eksperimentālo stendu, kurā bija paredzēts pārbaudīt režīmu un testēt mehānismus un sastāvdaļas, veidojot ķīmiskās šķiedras.⁸⁴Pamatojoties uz līgumu, detaļas šī stenda izveidei rūpnīcai jāpiegādā bez maksas, bet pēc tam divu organizāciju apvienības dēļ, no kurām daļas bija jāpiegādā, "Lennmashobedinenie" pieprasīja samaksu par detaļu piegādi.⁸⁵Nākotnē bija plānots atgriezties pie šī projekta izstrādes.

Turpmākajos gados kapitālieguldījumu plāni lielākoties tika īstenoti bez problēmām. 1977. gadā kapitālieguldījumu plāns tika izpildīts par 114%, gandrīz visi būvprojekti tika pabeigti, vienīgais objekts, kas palika nepabeigts, bija iepriekš minētā pionieru nometne⁸⁶, kuras celtniecību bija paredzēts sākt pirms 2 gadiem. 1982.gadā kapitālieguldījumu plāns izpildīts par 103%, iedarbinātas jaunas darba vietas auklu ražošanas cehā, kā arī jauna kopmītne uzņēmuma darbiniekiem.⁸⁷Visneveiksmīgākais bijis 1985. gads, kura laikā kapitālieguldījumu plāni izpildīti tikai par 80%, galvenokārt problēmas bijušas ar iekārtu uzstādīšanu un projektēšanas darbiem, būvdarbi gandrīz pilnībā pabeigti.⁸⁸Iemesli, kādēļ šādas problēmas radās ar iekārtu uzstādīšanu, joprojām nav skaidri. Principā visos iepriekš minētajos būvdarbu pārskatos, kā arī citos izskatītajos dokumentos parādās ziņojumi, ka tehnika katru reizi netiek uzstādīta laikā. Daļēji tas ir saistīts ar to, ka dažāda veida rekonstrukcijas uzņēmumā noritēja bez darbu apturēšanas, ir vērts ņemt vērā, ka montāžas darbi paaugstināta trokšņa apstākļos, kā arī relatīvi liela piesārņojuma apstākļos cehu iekšelpās nav veicami ātri.

Protams, šāda veida problēmu kritizēja arī rūpnīcas vadība. Pamatojoties uz trīs gadus ilgušo dažādu rekonstrukcijas darbu procesu, tika konstatēts, ka dažādi apakšuzņēmēji (īpaši SU-I, RSMU-II) pieļāvuši rupjus pārkāpumus būvdarbu laikā rūpnīcā.⁸⁹Pēc uzņēmuma vadības

⁸² "Акты Госкомиссии по приемки в эксплуатацию законченных строительных объектов 1975", 1975, 57-54-9, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp.

⁸³ "Устав даугавпилсского завода хим волокна 1975", 1975, 57-14-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 7.lp.

⁸⁴ "Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1975", 1975, 57-9-52, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 23.lp.

⁸⁵ "Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1975", 1975, 57.fonds, DZVA, 24.lp.

⁸⁶ "Годовой отчет по капитальному строительству за 1977", 1977, 57-6-55, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 2.lp

⁸⁷ "Годовой отчет по капитальным вложениям 1982", 1982, 57-6-74, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 2.lpp.

⁸⁸ "Годовой отчет по капитальным вложениям 1985", 1985, 57-6-89, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 1.lp.

⁸⁹ "Распоряжения директора по производственной деятельности 1974", 1974, 57-3-74, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 96.lp

teiktā, strādnieki slikti norobežojuši uzstādīšanas vietas, laikus neizveduši atkritumus un glabājuši iekārtas bez saskaņošanas ar rūpnīcas dienestiem.⁹⁰ Atkritumu savlaicīga neizvešana radīja grūtības parastajiem uzņēmuma darbiniekiem, kā arī pašiem būvniecības komandas pārstāvjiem. Tā kā atkritumi bloķēja ejas un pieejas uzstādīšanas aprīkojumam un attiecīgi traucēja citiem darbiniekiem. Lai novērstu šādus gadījumus, rūpnīcas direktors lika savlaicīgi ziņot par visiem neatļautas būvniecības gadījumiem, kā arī izveidot speciālas tehnikas izvietošanas vietas, kuras var izmantot tikai ar transporta daļas vadītāja saskaņojumu.⁹¹

Rūpnīcas celtniecība sākās 1959. gadā un turpinājās līdz 1964. gadam, arī pēc šī brīža rūpnīcā notika būvdarbi, lai pilnībā sagatavotu darba telpas. Turpmākie būvdarbi galvenokārt bija saistīti ar dažu ražošanas cehu rekonstrukciju, jo īpaši varēja veikt jaunu ventilācijas sistēmu ierīkošanu vai remontdarbus. Būvniecības brigādes bieži neievēroja rūpnīcas telpu vai aprīkojuma nodošanas ekspluatācijā termiņu. To izraisīja dažādi iemesli, sākot no neskaidrības ar dokumentācijas iegūšanu līdz nepareizi organizētiem uzstādīšanas darbiem. Arī ap rūpnīcu notika dzīvojamā rajona apbūve, galvenokārt laika posmā no 1975. līdz 1985. gadam, bija vērojama apkārtņē dzīvojošo cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanās. Rūpnīcai blakus esošo teritoriju sauca par “Kimiķu” ciematu, nosaukums tika izvēlēts acīmredzamu iemeslu dēļ. Apmēram ceturtdaļa Daugavpils iedzīvotāju dzīvoja ķīmiķu ciemā.⁹²

Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas darbības specifika

Tagad, aprakstot procesus, kas saistīti ar šī uzņēmuma celtniecību Daugavpils pilsētā, ir jāapraksta šī uzņēmuma tehniskās specifikācijas. Kā minēts iepriekš, šis uzņēmums atradās Daugavpils pilsētas ziemeļu daļā, pie tā saucamo Stropu ezera. Iepriekš šī teritorija bija mazapdzīvota un varbūt tāpēc izvēlēta apbūvei, lai vēlāk veidotu dzīvojamo rajonu topošajiem strādniekiem. Šī prakse bija plaši izplatīta visā Latvijas PSR daudzu lielu uzņēmumu celtniecību pavadīja arī strādājošo iedzīvotāju mājokļu celtniecība. Protams, šis lēmums ietekmēja darbaspēka migrantu pieaugumu valstī. Sakarā ar darbaspēka migrantu pieplūdumu industriālajos centros radās grūtības nodrošināt transportu un citu infrastruktūru, kas līdz ar to pazemināja dzīves līmeni.⁹³ Taču, ja rūpnīcā pastāvētu pilsētā, šo problēmu būtu grūti rasties,

⁹⁰ “Распоряжения директора по производственной деятельности 1974”, 1974, 57.fonds, DZVA, 96.lp

⁹¹ Ibid, 96.lp.

⁹² В.Рудой, “Давугавпилс”, Советская молодежь Nr.87, 1.maijā 1972.gada, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:602979|article:DIVL249|query:%D0%94%D0%B0%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%B2%D0%BF%D0%B8%D0%BB%D1%81%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%BA%20%D1%85%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20>

⁹³ Руга Паздере, Промышленность до и после восстановления независимости, 71.

jo iepriekš šajā teritorijā nebija ne lielas ražošanas, ne plašas dzīvojamās zonas. Faktiski rūpnīcas atrašanās vieta bija tālu no citiem lieliem uzņēmumiem un nevarēja traucēt infrastruktūras attīstību un veicināt dzīves līmeņa pazemināšanos. Tolaik rūpnīcā atradās Višku ielā 1, šī iela ar tādu pašu nosaukumu pastāv joprojām Daugavpils pilsētā.

Ir arī vērts pieminēt lielo šī uzņēmuma iespējamo nosaukumu skaitu. Bieži pilsētas iedzīvotāju vidū šo uzņēmumu sauc par ķīmisko šķiedru rūpnīcu, tiek lietots arī termins DZHV vai ZHV. Pašai rūpnīcai visā tās vēsturē bija aptuveni 9 nosaukumi, kas galvenokārt atšķīrās ar to, kura organizācija visvairāk ietekmēja šo uzņēmumu un tā darbu. Tātad, ja pašā pirmajā nosaukumā bija pielikums “PSRS Tautsaimniecības padomes Ķīmiskās un keramikas rūpniecības administrācija”, tad nākamajā nosaukumā 1965. gadā bija vēl viena izmaiņa “PSRS ministru padomes Ķīmiskās rūpniecības administrācija”.⁹⁴ Šī nosaukuma maiņa ir tieši saistīta ar tā dēvētās Tautsaimniecības padomes likvidāciju. Visbiežāk avotos atrodams nosaukums: “Visavienības Ķīmiskās šķiedras rūpniecības asociācijas Ļeņina komjaunatnes vārdā nosauktā Daugavpils Darba Sarkanā karoga ordenis ražošanas apvienība “Himvolokno”. Nosaukuma maiņa, kā var noprast, bija saistīta ar rūpnīcas apbalvojuma saņemšanu. Tā 1976. gadā ar PSRS Augstākās padomes Prezidija dekrētu ķīmisko šķiedru ražotne tika apbalvota ar Darba Sarkanā karoga ordeni par sekmīgu devītā piecgades plāna uzdevumu izpildi.⁹⁵ Pēc tam arī rūpnīcas nosaukums piedzīvoja dažādus pārdēvējumus, iespējams, tas uzņēmuma darbiniekiem varētu radīt papildu grūtības darbā ar dokumentāciju.

Pamatojoties uz rūpnīcas tehnisko dokumentāciju, rūpnīcas galvenais profils bija tā sauktās kaprona šķiedras ražošana.⁹⁶ Mēģināšu paskaidrot, kas ir kaprona šķiedra un no kā tā ir izgatavota. Mums jāsaprot ar to, ka pašas šķiedras ir sadalītas divos veidos, pirmais veids ir dabiskās šķiedras, bet otrais ir ķīmiskais. Cilvēki iegūst dabiskās šķiedras dažādos ģeoloģiskos procesos vai izmantojot dzīvnieku ķermeņus. Tipisks piemērs ir aitas vai kazas vilnas izmantošana. Ķīmiskās šķiedras iegūst, izmantojot dabiskos vai organiskos polimērus. Ar vārdu polimērs jāsaprot vielas, kurās atkārtojas identiskas struktūrvienības. Tipisks polimēra piemērs ir celuloze, ko iegūst no kokvilnas vai koksnes masas.

Ir arī vērts atzīmēt, ka ķīmiskajām šķiedrām ir savas atšķirības. Mākslīgās šķiedras var iedalīt divos veidos: mākslīgās un sintētiskās. Neskatoties uz abu terminu iespējamo līdzību no pirmā acu uzmetiena, galvenā atšķirība starp diviem veidiem ir tāda, ka mākslīgās šķiedras tiek

⁹⁴ Историческая справка 57f., 27.lp.

⁹⁵ “Устав даугавпилского завода хим волокна 1975”, 1975, 57-14-6,57.fonds, DZVA,Daugavpils, 8.lp.

⁹⁶ “Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”,1957, 57-1c-4, 57.fonds,DZVA, Daugavpils, 4.lp.

izgatavotas no dabīgiem polimēriem (iepriekš minētā celuloze ir dabīgs polimērs). Tajā pašā laikā sintētiskās šķiedras tiek ražotas no dažādiem lielmolekulāriem savienojumiem. Ir vairāki ķīmisko šķiedru veidi: poliuretāns, poliesteris, poliamīds, poliakrīlnitrils. Kaprona šķiedra kopā ar neilonu un anīdu ir poliamīda šķiedras. Amīda saišu klātbūtne padara šīs šķiedras līdzīgas dabiski sastopamām materiāliem, piemēram, vilnai un zīdam. Pašām poliamīda šķiedrām ir augsta mehāniskā izturība, tās neuzsūc mitrumu un nepūst. Pati šķiedra ir izturīga pret atkārtotu deformāciju. Kaprona pavediens ir viegli elektrificēts un slikti vada siltumu un elektrību.⁹⁷ Galvenā kaprona šķiedras ražošanas izejviela ir tā sauktais kaprolaktāms. Šo materiālu ražo no dažādiem naftas produktiem, galvenā izejviela šī materiāla iegūšanai ir benzols. Pats benzols tiek izmantots arī medikamentu vai dažādu plastmasu ražošanā. Kaprolaktāmu ražo, karsējot augstā temperatūrā. Rezultāts ir tā sauktie kaprolaktāma kristāli, kurus pēc tam izmanto kaprona šķiedras ražošanā. Kaprolaktāms var arī būt saražots šķidra veidā.

Kaprolaktāmam piemīt vispārējas toksiskas īpašības, kaprolaktāma tvaiki un putekli var izraisīt elpceļu un acu gļotādas kairinājumu.⁹⁸ Ja tas nonāk saskarē ar ādu, kaprolaktāms izraisa ādas lobīšanos, un, nonākot organismā, tas var izraisīt cilvēka nervu sistēmas un tās orgānu darbības traucējumus.⁹⁹ Tāpēc, strādājot ar kaprolaktāmu, bija jāievēro drošības noteikumi, jo salīdzinot ar citiem rūpniecības veidiem, pašiem ķīmiskās rūpniecības uzņēmumiem ir paaugstināta bīstamība cilvēka ķermenim.

Bieži vien kaprolaktāms tika piegādāts tvertnēs, tad bija nepieciešams pa šļūtenēm ievadīt ūdens tvaikus, kā rezultātā kaprolaktāms tiek izspiests ar tīru slāpekli uzglabāšanas kamerās un tādējādi var tikt piegādāts specializētai iekārtai izejvielu turpmākai izmantošanai; ražošanas vajadzībām.¹⁰⁰ Daugavpils Ķīmiskās šķiedras rūpnīcas gadījumā galvenokārt tika izmantots šķidrās kaprolaktāms. Diemžēl, pētot arhīva dokumentus, informācija par izejvielu saņemšanu rūpnīcā izvēlētajā laika periodā netika atrasta. Spriežot pēc 1986.gada dokumenta, galvenās kaprolaktāma eksportētājas uz Daugavpils Ķīmiskās šķiedras rūpnīcu bija Grodņas, Dzeržinskas un Kuibiševas pilsētas.¹⁰¹ Kristāliskā veidā izejvielas nāca no Čehoslovākijas un Uzbekistānas (Čirčikas pilsētas).¹⁰² Vērts atzīmēt, ka rūpnīca cieši sadarbojās ar speciālistiem

⁹⁷ "Технологический регламент №3 текстильных цехов по производству капроновой текстиль нити 1979", 1979, 57-24-4, 57.fonds, Dzva, Daugavpils, 5.lp.

⁹⁸ "Технологический регламент №2 химико прядильного цеха кордная нить 1979", 1979, 57-24-2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 96.lp.

⁹⁹ Ibid, 96.lp.

¹⁰⁰ "Производство капроновых нитей", skatīts 26.maijā 2020.gadā, <https://www.youtube.com/watch?v=3itgkw4D2tk>.

¹⁰¹ "Технические отчеты по производству химических волокон и нитей 1986", 1968, 57-24-11, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

¹⁰² Ibid, 4.lp.

no Čehoslovākijas, tāpēc var minēt iekārtu piegādi rūpnīcai¹⁰³, kā arī dažādas tikšanās pieredzes apmaiņai ar šo valsti turpmāk tiks aprakstīta nedaudz sīkāk. Diemžēl pašā dokumentā nav minēts, no kuras pilsētas vai rūpnīcas izejvielas nākušas, tāpēc nav iespējams identificēt iespējamo uzņēmumu, kas izejvielas eksportējis uz Daugavpils pilsētu. Pašā ziņojumā teikts, ka Kuibiševas un Dzeržinskas kaprolaktāmā tika konstatēta novirze benzoscābes daudzumā¹⁰⁴, taču ir vērts atzīmēt, ka šī problēma netiek uzskatīta par nopietnu un to var novērst turpmākās kaprolaktāma apstrādes laikā.

Tajā pašā laikā, izmantojot dažādu informāciju no interneta, kļūst skaidrs, ka joprojām darbojas rūpnīcas kaprolaktāma ražošanai no iepriekš aprakstītajām pilsētām, tostarp Čirčikas pilsētā (“Kaprolaktam rupnīca”, Grodņa (“Grodņas Azot”) un Kuibiševā (“KuibeshivAzot”). Rūpnīca Dzeržinskas pilsētā pašlaik vairs neražo kaprolaktāmu.¹⁰⁵

Pētot dokumentus, kas saistīti ar izejvielu piegādi rūpnīcai, tika atrasts viens pārsteidzošs dokuments. Tādējādi izejvielu pārskatā par 1980. gadu bija norādīts, ka izejvielas saņemtas no 5 piegādātājiem, lielākoties tie bija Daugavpils uzņēmumam tipiski piegādātāji, Grodņas vai Dzeržinskas pilsētās. Ir vērts atzīmēt, ka šāda veida dokumentos nav rakstīts precīzs uzņēmuma nosaukums, tiek norādīts tikai pilsētas vai valsts nosaukums. Negaidīti bija tas, ka 1980.gadā divi izejvielu piegādātāji bija Vācija un Beļģija, no Vācijas tika saņemtas 1969 tonnas kristāliskā kaprolaktāma, bet no Beļģijas – 242 tonnas.¹⁰⁶ Rūpnīcas dokumentācijā netika atrasta papildu informācija par izejvielu piegādi no Rietumvalstīm, kā arī nebija dokumentu, kas varētu izskaidrot, kā un kādos apstākļos izejvielas no šīm valstīm nonākušas rūpnīcā. Pēc tam paradījās ieraksti par izejvielu ienākšanu no Vācijas, bet par Beļģiju dokumentos vairāk informācijas netika atrasts, iespējams, ka tā bija kāda eksperimentāla partija, jo 242 tonnas kaprolaktāma ir diezgan maza izejvielu daļa, salīdzinot ar apjomiem, kādos rūpnīcā parasti saņem no citām pilsētām.

Tātad, kā minēts iepriekš, galvenā rūpnīcas specifikācija bija sintētiskās šķiedras ražošana, šajā gadījumā lielākā daļa produktu bija kaprona šķiedra. Rūpnīcā tika ražots arī korda audums un zīds.¹⁰⁷ Tādējādi bija plānots saražot aptuveni 13,2 tūkstošus tonnu kaprona šķiedras, 8,5 tūkstošus tonnu kaprona šķiedras un 4,7 tūkstošus tonnu zīda.¹⁰⁸ Tajā pašā laikā šī

¹⁰³ “Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 42.lp.

¹⁰⁴ Ibid, 3.lp.

¹⁰⁵ “Завода «Капролактам» в Дзержинске больше не существует”, skatīts 25.maijā 2020.gadā, <http://ruschlor.ru/ru/news/zavoda-kaprolaktam-v-dzerzhinske-bolshe-ne-sushhestvuet.html>

¹⁰⁶ “Технические отчеты по производству хим волокон и нитей 1980”, 1980, 57.fonds, DZVA, 7.lp.

¹⁰⁷ Историческая справка 7.lp.

¹⁰⁸ Ibid, 7.lp.

uzņēmuma darbības uzturēšanai bija nepieciešams liels elektroenerģijas un siltuma daudzums, kā arī lieli ūdens krājumi, jo lielākajai daļai ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu produkcijas ražošanai nepieciešams ūdens. Pamatojoties uz pārskatos iegūto informāciju, uzņēmuma nepārtrauktai darbībai vidēji bija nepieciešami aptuveni 150 000 tūkstoši kilovatstundu elektroenerģijas gadā.¹⁰⁹ Protams, tika veikti dažādi elektroenerģijas taupīšanas pasākumi, ar kuru palīdzību bija iespējams samazināt patēriņu un tādējādi uzlabot uzņēmuma energoefektivitāti.

Rūpnīcā tika ražoti arī dažādi ierobežotas izmantošanas materiāli. Tātad, pamatojoties uz dokumentiem, ir zināms, ka 1973. gadā tika saņemts PSRS Ķīmiskās rūpniecības ministrijas pasūtījums. Tā pavēlē tika runāts par PSKP CK un PSRS Ministru padomes rezolūciju, kuras laikā dažādām rūpniecības organizācijām tika prasīts izstrādāt nedegošus apdares materiālus aviācijas nozarei.¹¹⁰ Tādējādi Daugavpils rūpnīcai bija nepieciešams nodrošināt jaunu izolācijas materiālu izstrādi, ražošanu un piegādi gaisa kuģu vadiem ar uzlabotiem ekspluatācijas parametriem.¹¹¹ Rezultātā Daugavpils rūpnīcā tika ražota ķīmiskā šķiedra ar numuru 64, ko varēja izmantot temperatūras diapazonā no -60 līdz +105 grādiem.¹¹² Kopumā tika piegādātas aptuveni simts tonnas šīs produkcijas. Pēc tam, pētot rūpnīcas dokumentāciju, līdzīgi dokumenti par materiālu piegādi aviācijai vai citām augsto tehnoloģiju nozarēm netika atrasti. Tomēr šī rūpnīca vairāk specializējās produktu ražošanai, kas ir piemērotā plašu patēriņa preču izgatavošanai, taču, kā redzam, varētu būt salīdzinoši augsto tehnoloģiju materiālu ražošanas gadījumi.

Tagad ir jāapraksta, kā notika šī uzņēmuma galveno produktu, kas bija kaprona šķiedra un korda pavedienu ražošanas process un no kā tas sastāvēja. Pamatojoties uz dokumentāciju, process īsumā izskatījās šādi: Ķīmiskajā ēkā notiek kaprolaktāma kušanas process, no kura pēc tam tiek iegūtas tā sauktās poliamīda drupatas; Poliamīda drupatas nonāk vērpsšanas cehā, kur augstā temperatūrā šis savienojums tiek pārvērsts kaprona šķiedrā; Pēc tam kaprona šķiedra nonāk tā sauktajā “vīšanas cehā”, kur notiek karstās šķiedras vilkšanas un savīšanas process; Pēc visiem šiem procesiem kaprona šķiedra nonāk vai nu zīda ražošanas cehā, vai korda diegu ražošanas cehā. Pati kaprona šķiedra pēc apstrādes jau ir gatavs produkts, kas pēc tam tiek šķiroti un nosūtīti eksportam uz citiem uzņēmumiem.¹¹³ Un no ražošanas atkritumiem rūpnīca

¹⁰⁹ “Нормы расхода электрической тепловой энергии и условного топлива на 1970”, 1970, 57-11-35, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 7.lp.

¹¹⁰ “Приказы Министерства ХимПром СССР 1966), 1966, 57-1с-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 5.lp.

¹¹¹ “Приказы Министерства ХимПром СССР 1966), 1966,, 57.fonds, DZVA, 5.lp.

¹¹² Ibid, 6.lp.

¹¹³ “Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 24.lp

ražoja ierobežotu daudzumu patēriņa preču. Tajos ietilpa: veļas lupatas, futbola zeķes, šūpuļtīkli, slēpju pārvalki, dažāda veida tīkli un daudzi citi izstrādājumi, ko var izgatavot no kaprona šķiedras.¹¹⁴ Tajā pašā laikā dažu produktu izlaidi varētu ierobežot līdz ļoti nelielam produktu skaitam. Tātad, pamatojoties uz vienu arhīva dokumentu, saskaņā ar līgumu starp rūpnīcu un Rīgas tirdzniecības biroju, rūpnīca izgatavoja 7 slēpju pārvalku komplektus.¹¹⁵

Rūpnīcas darbā svarīgākais process ir kaprona diega izgatavošana, ko vēlāk izmanto zīda ražošanai vai var uzreiz eksportēt kā gatavu produktu. Diemžēl arhīva dokumentos netika atrasta informācija par kaprona diegu ražošanu pirms 1979. gada jaunu tehnoloģisko noteikumu radīšana bija saistīta ar jaunu iekārtu iegādi šķiedras ražošanai, kas tika ievestas no VDR.¹¹⁶ Kaprona diegu veidošana rūpnīcā izvēlētajā laika periodā veikta ar firmas "Tekstima" vērpšanas mašīnām.¹¹⁷ No ķīmijas ceha polikaproamīda drupatas tiek padotas uz speciālu staciju, kur tās tiek attīrītas no poliamīda putekļiem, kas var sabojāt šķiedras tālāku veidošanu.

Pēc tam attīrītais materiāls tiek nosūtīts uz vērpšanas mašīnu tā sauktajām "piltuvēm", vērpšanas tvertnes tiek periodiski piepildītas, kad tiek izgatavota šķiedra.¹¹⁸ Pēc tam sākas šīs polikaproamīda drupatas kušana, pats process notiek, izmantojot vertikālos vērpšanas ekstrūderus, kas tika importēti no VDR.¹¹⁹ Pēc tam iegūtais izejmateriāls tiek piegādāts tā sauktajām "presēm", kur jau notiek šķiedru veidošanās process no iepriekš iegūtās izejvielas. Pēc tam iegūto vītņi vienmērīgi atdzesē ar mitru gaisu, pati pūšanas vārpsta ir sadalīta 4 kamerās, no kurām katra satur vienu vītņu saišķi.¹²⁰ Pēc šādas apstrādes vītne nonāk tinuma daļā, kur tiek sagatavota un uztīta uz speciālas spoles. Pēc tam notiek pēdējais šķiedru pavediena veidošanas process, ko vēlāk var izmantot kā izejvielu citu izstrādājumu ražošanai.

Līdzīga ražošanas tehnoloģija tiek izmantota, lai izveidotu zīda pavedienu. Zīda pavedienu veidošanai tiek izmantotas šādas rūpnīcas darbnīcas: I zīda vērpšanas cehs, II zīda vērpšanas cehs un diegu attīšanas cehs.¹²¹ Pirmais zīda vērpšanas cehs atradās rūpnīcas galvenajā ēkā un ražoja stieptu un brīvi savītu zīdu; Otrs zīda vērpšanas cehs atradās tajā pašā

¹¹⁴ "Отдел Сбыта, статистические отчеты о поставке товаров культурно бытового характера 1984-1985", 1985, 57-23-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 10.lp.

¹¹⁵ Ibid, 10.lp

¹¹⁶ "Договор на поставку импортного оборудования по производту полиамидной нити Фирма "Унитенха" ГДР 1972", 1972, 57-10-x, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 11.lp.

¹¹⁷ "Технологический регламент N5 химико прядильного цеха Текстильная нить 1979", 1979, 57-24-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 5.lp.

¹¹⁸ "Технологический регламент N5 химико прядильного цеха Текстильная нить 1979", 1979, 57.fonds., DZVA, 17.lp

¹¹⁹ Ibid, 18.lp

¹²⁰ Ibid, 21.lp

¹²¹ "Технологический регламент N3 текстильных цехов по производству капроновой текстиль нити 1979", 1979, 57-24-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 15.lp

ēkā un jau ražoja zīda šķiedras galīgo savīšanu; Pēdējais posms zīda ražošanā bija šī materiāla saņemšana pārtīšanas cehā, kur šķiedrai tika uzklāta ražošanai specializēta eļļa un konstatēti iespējamie ražošanas defekti.¹²² Pēdējais zīda ražošanas posms bija nepieciešams, lai piešķirtu ķīmiskajiem pavedieniem nepieciešamo īpašību kompleksu, nodrošinot to tālāku pārstrādi gatavajos tekstilizstrādājumos.¹²³ Tādējādi diegu papildu savīšanas galvenie mērķi bija: palielināt diegu kompakumu, kas palīdz uzlabot šo diegu apstrādes spēju aušanā un adīšanā; piešķirot pavedienam noteiktu izskatu, turpmākai izmantošanai dažāda veida izstrādājumu ražošanā, vairākus pavedienus var apvienot vienā un tādējādi veidojot jaunu gatavā pavediena paraugu.¹²⁴ Jāatzīmē, ka iepriekš ražošanā tika izmantotas mašīnas ar nosaukumu “Skasil” un “Tvasil”¹²⁵, kuras pēc tam tika aizstātas ar iekārtām, kas piegādātas no VDR, jo īpaši iekārtām ar nosaukumu “Tekstima”. “Skasil” vīšanas mašīna tika izmantota sintētisko diegu galīgai savīšanai, kopējais darbu skaits uz vienu mašīnu bija 220 strādnieki.¹²⁶ “Tvasil” bija iekārta nepārtrauktai poliamīda šķiedru lokošanai sintētiskajā šķiedrā, kas pēc tam tika padota iepriekš minētajai vīšanas mašīnai.¹²⁷

Līdz ar iepriekš minēto produkcijas ražošanu, rūpnīca specializējās arī kordu diegu ražošanā, ko vēlāk varētu izmantot riepu ražošanā riepu rūpniecībā.¹²⁸ Automobiļu riepu ražošanu Padomju Savienībā pavadīja vairākas problēmas. Bieži vien pašu riepu kvalitāte bija diezgan zema, kas galvenokārt bija saistīts ar dabiskā kaučuka trūkumu PSRS teritorijā, kas ir viens no svarīgākajiem materiāliem automašīnu riepu ražošanā. Tāpat autobūves nozares attīstības vispārējā atpalicība no vadošajām pasaules valstīm ietekmēja, iespējams, zemo automašīnu riepu kvalitāti valstī. Bieži ik pa laikam presē parādījās ziņas par jebkādam problēmām, kas saistītas ar automašīnu riepām. Piemēram, viens no laikraksta lasītājiem presē atstāja šādu ziņu. Tātad, pēc viņa teiktā, riepu iegūšana savām vajadzībām ir ļoti grūts process. Jo īpaši tika atzīmēts, ka veikalā bija grūti atrast un iegādāties automašīnām nepieciešamās riepas; neskaitāmas reizes bija jādodas uz ceļu policiju, lai saņemtu atļauju lietot riepas; ražošanas defekta gadījumā riepas par saviem līdzekļiem bija jānosūta ražotājam, kā arī

¹²² Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 25.lp.

¹²³ “Технологический регламент N3 текстильных цехов по производству капроновой текстиль нити 1979”, 1979, 57.fonds, DZVA, 15.p.

¹²⁴ Ibid, 15.lp.

¹²⁵ ” Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 25.lp

¹²⁶ Ibid, 8.lp.

¹²⁷ Ibid, 9.lp.

¹²⁸ “Технологический регламент N4 механических цехов капроново кордной и технической нити 1975”, 1975, 57-24-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp.

jāiegādājas īpašs iepakojums par 20 rubļiem.¹²⁹ Citā publikācijā kāds auto detaļu pārdevējs atzinis, ka šobrīd riepas ir deficīta prece, un daļai cilvēku, lai saņemtu riepas, rindā jāgaida gadiem ilgi.¹³⁰

Vidēji automašīnu riepas maksāja 50–60 rubļus par riteni, kas tolaik bija diezgan ievērojama nauda. Tāpēc daži autovadītāji pakļauj sevi riskam, braucot ar jau diezgan vecām un nolietotām riepām. Tā, piemēram, kādā no avīzes numuriem lasītājs stāsta savu pieredzi par riepu lietošanu darbā. Pēc viņa teiktā, viņš izmantoja jau atjaunotas riepas, kurām vajadzētu izturēt 25 tūkstošus kilometru, bet viņš ar tām nobrauca 90 tūkstošus kilometru.¹³¹ Šā vai tā var saprast, ka valstī bija zināms riepu izstrādājumu deficīts, tāpēc materiālu ražošana šāda veida izstrādājumiem bija samērā nozīmīgs process un rūpnīca varēja apmierināt vajadzību pēc dažu materiālu ražošanas riepās. Kā minēts iepriekš, šis materiāls bija korda diegs. Pati par sevi riepa sastāv no vairākiem elementiem, un viens no tiem ir tā sauktais “kords”. Kords attiecas uz riepas karkasu, kas atrodas zem riepas gumijas protektora. Korda diegs ir izgatavots no cietām šķiedrām, kas ir savītas kopā. Riepas kords ir nepieciešams, lai piešķirtu riepas stingrību un izturību kopējai struktūrai. Pašu kordu var izgatavot no dažādiem materiāliem, var izmantot dažādus audumus vai stiklšķiedru. Korda diegu ražošana rūpnīcā bija līdzīga kaprona diegu ražošanai, īsi sakot, korda diegu pamatā ir kaprons, taču tas tika izgatavots, izmantojot īpašu savīšanas tehniku kaprona vīšanas cehā un tālāk eļļojot šo materiālu.

Korda diegu izgatavošana un sekojoša pārveidošana korda audumā notiek šādā secībā: Ķīmijas cehā no kaprolaktāma ražo poliamīda sveķus; no šī kausējuma ķīmiskajā vērpsšanas cehā notiek diegu veidošanās process; tad iegūtais pavediens tiek izvilīts un auklas savīšanas cehā notiek pēdējais savīšanas posms, kura laikā tiek iegūts korda diegs.¹³² Tajā pašā laikā ražošanas laikā bija svarīgi radīt apstākļus, kas varētu nodrošināt vienmērīgu vītnes vilkšanu uz iekārtas.¹³³ Dažādas vītnes pagarinājuma pakāpes atsevišķos kordu posmos izpaužas

¹²⁹ К.Ципе, “ПРАВИЛА.А ПОПРОБУЙТЕ ВЫПОЛНИТЬ!”, Ригас Балсс Nr.35-036, 10.februāri 1989.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:593991|article:DIVL93|query:%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%80%D1%8B%D1%88%D0%BA%D1%83%20>

¹³⁰ “Дефицит? Да, но уменьшается”, Ригас Балсс Nr.44, 22.februāri 1966.gadā <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:562698|article:DIVL121|query:%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%80%D1%8B%D1%88%D0%BA%D0%B8%20>

¹³¹ В. Яунзем, “Три века одной шины”, Ригас Балсс Nr.255, 5.novembrī 1979.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:570102|article:DIVL187|query:%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%80%D1%8B%D1%88%D0%BA%D0%B8%20>

¹³² “Технологический регламент N2 химико прядильного цеха кордная нить 1979”, 1979, 57.fonds, DZVA, 3.lp.

¹³³ “Технологический регламент N4 механических цехов капроново кордной и технической нити 1975”, 1975, 57.fonds, DZVA, 18.lp.

automobiļu riepu ekspluatācijas laikā, līdz ar to mazs vītnes pagarinājums var izraisīt auto riepu veiktspējas īpašības samazināšanos.¹³⁴ Diezgan bīstams elements, kas parādās ražošanas laikā, ir polikaproamīds, kas tika minēts iepriekš. Šis materiāls bija cieta un bezkrāsaina viela, kas bija bez smaržas un garšas.¹³⁵ Pie pietiekami liela karstuma 440 grādos šis materiāls var spontāni aizdegties un sadegt ar zilu liesmu, dzēšot bija nepieciešams izmantot ūdens tvaikus un inertas gāzes.¹³⁶

Iespējams, par pēdējo svarīgo kopējās ražošanas daļu var saukt kaprolaktāma reģenerācijas ceha darbu. Kā norāda nosaukums, šī rūpnīcas cehs ļāva izveidot kaprolaktāmu. Šis process nozīmēja rūpniecisko atkritumu pārstrādi, lai iegūtu kaprolaktāmu.¹³⁷ Šīs metodes galvenie trūkumi bija nelielais iegūtā kaprolaktāma daudzums, kā arī ar šo metodi ražotā materiāla nepietiekami augstā kvalitāte.¹³⁸ Kaprolaktāma iegūšanai izmanto ortofosforskābi, kā arī ūdens tvaiku.¹³⁹ Pats process notiek vairākos posmos, kur vispirms notiek koncentrēšanas process, un pēc tam iegūtais materiāls tiek filtrēts, pēc tam šo procesu atkārtoti, līdz tiek iegūts rūpnīcas standartiem atbilstošs kaprolaktāms. Protams, šis process bija salīdzinoši nedrošs, jo šī ceha darbos tika izmantota fosforskābe, sērskābe un slāpekļskābe¹⁴⁰, kas, nonākot saskarē ar cilvēka ādu vai ķermeni, var radīt visnopietnākās sekas cilvēkā veselībai.

Lai ražotu produkciju, uzņēmumam bija nepieciešams daudzveidīgs tehniskais aprīkojums. 1980. gada ķīmisko šķiedru rūpnīcā bija šādas iekārtas dažādu šķiedru ražošanai: Formēšanas mašīnas (Textima 2030, PP-1000KR-18), Vērpes vilkšanas mašīnas (KV-Sh-250KA, Tekstima 3008), Vērpšanas mašīnas (KO-228-I, Textima 4032, Textima 3305), Teksturēšanas mašīnas (TK-500, TK-600), Pārtišanas mašīnas (BP-340-0, PKV-2), Aušanas mašīnas (AT-175K, STB -2).¹⁴¹ Lielākā daļa šo iekārtu tika ieviesta no VDR un Čehoslovākijas, acīmredzot ķīmiskās rūpniecības attīstības līmenis šajās valstīs bija augstāks nekā Padomju Savienības austrumu daļā kopumā. Rūpnīcas aprīkojums tika aktīvi atjaunināts no 1970. līdz 1980. gadam. Piemēram, PSRS Ķīmiskās rūpniecības ministrija uzlika par pienākumu Ārējās tirdzniecības ministrijai 1972.–1974.gadā iegādāties plašu iekārtu klāstu kaprona zīda

¹³⁴ Ibid, 18.lp.

¹³⁵ “Технологический регламент N2 химико прядильного цеха кордная нить 1979”, 1979, 57.fonds, DZVA, 95.lp.

¹³⁶ Ibid, 95.lp.

¹³⁷ “Технологический регламент цеха регенерации копролактама 1971”, 1971, 59-7-59, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 3.lp.

¹³⁸ <https://patentimages.storage.googleapis.com/84/5b/79/b7d45285b1d04f/SU825519A1.pdf>

¹³⁹ “Технологический регламент цеха регенерации копролактама 1971”, 1971, 59-7-59, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, lp.

¹⁴⁰ Ibid, 33.lp.

¹⁴¹ “Паспорт предприятия 1980”, 1980, 57-7-142, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 16.lp.

ražošanai.¹⁴² Jo īpaši bija jāiegādājas iekārtas no Vācijas Demokrātiskās Republikas, jāiegādājas vērpsšanas, vīšanas-vilkšanas un vīšanas mašīnas ražošanai.¹⁴³ Pamatojoties uz uzņēmuma dokumentāciju, bija nepieciešams iegādāties aptuveni 260 ražošanas iekārtu vienības.¹⁴⁴ Interesanti, ka šajā dokumentā ir pieminēta arī iekārtu iegāde Čerņigovas ķīmiskās šķiedras rūpnīcai, kā arī runāts par nepieciešamību panākt vienošanos ar kapitālistisko valstu uzņēmumiem par iekārtu iegādi anīdu šķiedras ražošanai.¹⁴⁵ Neskatoties uz “dzelzs priekškaru”, Rietumvalstis un PSRS tirgojās savā starpā, galvenokārt PSRS importēja dažāda veida mašīnas un iekārtas uzņēmumiem, kā redzams arī ķīmiskajā rūpniecībā. Līgums starp abiem par aprīkojuma piegādi no VDR tika noslēgts 1972. gadā. Interesanti, ka, lai saskaņotu 10 uzņēmuma “Unitexna” speciālistu ierašanos, šis lēmums bija jāaskaņo ar PSRS Ministru padomes pakļautībā esošo Valsts drošības komiteju, kā arī ar padomju armijas ģenerālštābu.¹⁴⁶ Šīs rīcības iemeslu ir diezgan grūti noteikt, iespējams, ka atbilde ir padomju rūpniecības uzņēmumu vispārējā specifikācija, kas bija cieši saistīta ar militāro rūpniecību, un tas tiks apspriests sīkāk. Var būt arī faktors, ka uzņēmuma teritorijā speciālisti ierodas tieši no Vācijas, kuras daļa pēc Otrā pasaules kara bija Padomju Savienības kontrolē, un tas varētu ietekmēt lēmumu. Par armijas ģenerālštāba un VDK piedalīšanos runā arī dokumenti, kas koordinē speciālistu ierašanos no Čehoslovākijas. Abas valstis salīdzinoši nesēn iekļāvās padomju savienībā, tāpēc, iespējams, ka šo valstu speciālisti varētu tikt uzskatīti par personām, kuras varētu kaitēt PSRS valsts drošībai.

Katrai tehnikai ir savas darbības īpašības. Tā, piemēram, vīšanas mašīna “KO-228-I” tiek izmantota divu diegu savīšanai, un šīs mašīnas iezīme ir divu dažādu veidu vārpstas, no kurām viena vīt vienu vītņi, bet otrs vīt divas diegus un izveido no tam korda diegu, kopējais darba vietu skaits vienā šajā vienībā ir aptuveni 104 cilvēki.¹⁴⁷ Iepriekš minētās mašīnas TK-500 tika iegādātas no Čehoslovākijas PSR 1972. gadā, saskaņā ar līgumu no Prāgas pilsētas Daugavpilī bija jāierodas aptuveni 19 mašīnām, kurām līdzī bija jāierodas inženieriem, lai 3 mēnešu laikā uzstādītu šo iekārtu.¹⁴⁸ Protams, speciālistu ierašanos no citas sociālistiskās nometnes valsts

¹⁴² “Приказы Министерства ХимПром СССР 1966-1973), 1973, 57-1с-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 3.lp.

¹⁴³ “Приказы Министерства ХимПром СССР 1966-1973), 1973, 57.fonds, DZVA, 3.lp.

¹⁴⁴ Ibid, 4.lp.

¹⁴⁵ Ibid, 3.lp.

¹⁴⁶ “Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 52.lp.

¹⁴⁷ “Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 6.lp.

¹⁴⁸ “Контракт о поставке оборудования 1971”, 1971, 57-10-17, 57. fonds, DZVA, Daugavpils, 20.lp.

pavadīja PSRS Ķīmiskās rūpniecības ministrijas kontrole, kas ļāva šiem speciālistiem ierasties uzņēmumā.¹⁴⁹

Ķīmisko šķiedru ražošanu pavada liels daudzums dažādu atkritumu, kas var negatīvi ietekmēt cilvēka veselību vai vidi. Ir vērts atzīmēt, ka ievērojama daļa atkritumu tiek atkārtoti izmantoti ražošanā, piemēram, iepriekš minētais kaprolaktāms. Šķiedras, kas ir izveidoti ar defektu, vēlāk tika izmantotas dažādu produkcijas ražošanai pašā rūpnīcā. Kā minēts iepriekš, sintētisko šķiedru ražošanai bija nepieciešams liels ūdens daudzums, ko rūpnīca saņēma pa ūdensvadu starp rūpnīcu un tuvējo Stropu ezeru. Ražošanas cehu notekūdeņi sastāvēja no vairākām piesārņotām ražošanas plūsmām. Šādas piesārņotas plūsmas ietvēra notekūdeņus no sūkņiem, kas bija piesārņoti ar kaprolaktāmu; notekūdeņi no mazgāšanas iekārtām ar speciālu eļļu; notekūdeņi, kas piesārņoti ar nātrija nitrātu.¹⁵⁰ Tāpat šāda ražošana radīja izmešus atmosfērā, cehos bija speciāli ventilatori, kuriem vajadzēja regulēt kaprolaktāma daudzumu gaisā, katrai rūpnīcas daļai bija savi standarti attiecībā uz kaprolaktāma saturu gaisā kuru bija jāiztur optimālā līmeņa.¹⁵¹

Kaprolaktāma reģenerācijas process radīja arī dažādu daudzumu atkritumu, kas tika uzskatīti par toksiskākajiem. Reģenerētā kaprolaktāma ražošanas laikā rodas rūpnieciskie atkritumi, no kuriem lielākā daļa ir cietie atkritumi.¹⁵² Arī materiālu reģenerācijas iekārtu darbības laikā uzkrājas dziļas polimēru sadalīšanās produkti un fosforskābe, kas tiek iebērti speciālos ratiņos un pēc tam tiek transportēti ārpus uzņēmuma tālākai apglabāšanai.¹⁵³ Protams, bija arī papildus atkritumi, kuru lielākā daļa arī bija jāved ārpus rūpnīcas, jo rūpnīcas teritorijā tos nebija iespējams pārstrādāt, kā arī tos nevarēja izmantot ražošanā, piemēram kā iepriekš minētie ķīmiskās šķiedras daļas.

Rezumējot, mēs varam teikt, ka šis uzņēmums izskatījās ar salīdzinoši augsto tehnoloģiju līmenī, salīdzinot ar visiem iepriekš esošajiem uzņēmumiem kuri pastāvēja Daugavpils pilsētas vēsturē. Rūpnīcā tika ražoti 3 galvenie produktu veidi, kurus pēc tam izmantoja citas rūpnīcas, lai ražotu savu produkciju. Produkcija galvenokārt tika eksportēta uz citām sociālistiskā bloka austrumu valstīm, jo īpaši uz RSFSR, Baltkrievijas PSR, Lietuvas PSR, Ukrainas PSR,

¹⁴⁹ "Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975", 1957, 57.fonds, DZVA, 51.lp.

¹⁵⁰ "Технологический регламент N2 химико прядильного цеха кордная нить 1979", 1979, 57.fonds, DZVA, 108.lp.

¹⁵¹ "Технологический регламент N2 химико прядильного цеха кордная нить 1979", 1979, 57.fonds, DZVA, 109.lp.

¹⁵² Технологический регламент N5 цеха регенерации капролактама 1979, 1979, 57-24-8, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 47.lp.

¹⁵³ Технологический регламент N5 цеха регенерации капролактама 1979, 1979, 57.fonds, DZVA, 47.lp.

Moldovas PSR, Igaunijas PSR un daudzām citām valstīm.¹⁵⁴ Pamatā Daugavpils rūpnīcas produkciju izmantoja trikotāžas fabrikas gan Latvijā gan pārejā padomju savienībā un arī citi tekstilizstrādājumā rūpnīcas. Svarīgas bija arī kordu diegu piegādes automašīnu riepu ražošanai, kas tolaik civiliedzīvotāju vidū tika uzskatīta par samērā trūcīgu preci. Produkcijas ražošanai galvenokārt tika izmantotas ārvalstu mašīnas, kuru piegāde tika saskaņota ar PSRS augstākām iestādēm. Šāda veida produktu ražošanai bija nepieciešamas ievērojamas teritoriālās robežas. Daugavpils rūpnīcai bija nepieciešama sava elektrostacija, liela ūdens daudzuma pieejamība, ievērojams apjoms cehus produkcijas radīšanai un kaprolaktāma pārstrādei, kā rezultātā rūpnīcas teritorija aizņēma ap 300 000 kvadrātmetru.¹⁵⁵ Tajā laikā šo teritoriju aizņēma vesels uzņēmums, tagad šo teritoriju aizņem vairāki Daugavpils uzņēmumi un bijušās ķīmiskās šķiedras rūpnīcas noplicināta daļa. Pašu produkcijas ražošanas tehnoloģisko procesu pavadīja liels daudzums bīstamo atkritumu, no kuriem daļa tika atkārtoti izmantota produkcijas ražošanai. Preču ražošanas laikā ūdens un gaiss daļēji piesārņojās, to var saukt par vienu no vairuma ķīmiskās rūpniecības uzņēmumu pazīmēm, ko var raksturot ar palielinātu atkritumu daudzumu, kas var kaitēt cilvēkiem.

Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas saistībā ar PSRS militāri rūpniecisko kompleksu

PSRS militārā rūpniecība bija cieši saistīta ar civilo rūpniecību. Dažādu veidu militārās produkcijas izlaide Padomju Savienībā bija ļoti liela, ieroči un aprīkojums tika piegādāts daudzām sociālisma sistēmai draudzīgām valstīm. Materiālu izpētes laikā radās jautājums, vai ķīmiskās šķiedras rūpnīcai ir kāda saistība ar Padomju Savienības militāro rūpniecību? Tādējādi Latvijā tika veikts iepriekš minētais pētījums, kurā zinātnieki mēģināja atrast padomju militāri rūpnieciskā kompleksa ietekmes punktus uz Latvijas PSRS rūpniecību. Pētījumā tika iekļauti dažādi Daugavpils pilsētas uzņēmumi, kuros tika atrasta informācija par dažāda veida produkcijas ražošanu padomju armijai.¹⁵⁶ Tātad dokumentā norādīta Daugavpils Ķīmiskās šķiedras rūpnīca, taču, pamatojoties uz tekstu, šī uzņēmuma izpēte netika pabeigta. Tāpēc jums vajadzētu apsvērt pieejamos dokumentus un, ja iespējams, sniegt savu viedokli par šo jautājumu.

Vispirms jums vajadzētu dot ziņu par vispārējo situāciju rūpnīcā saistībā ar dažāda veida militārām tēmām. Rūpnīca regulāri vadīja kursus un nodarbības par tā saukto civilo aizsardzību.

¹⁵⁴ ”Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 12.lp.

¹⁵⁵ ”Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 1957, 57.fonds, DZVA, 3.lp.

¹⁵⁶ ”PSRS militārs rūpnieciskais komplekss”, 18.lp.

Šāda veida mācībām bija paredzēts sagatavot rūpnīcas personālu militāra konfliktam. Tolaik PSRS un NATO valstis bija viena pret otru naidīgas un pasaulē izplatījās viedokļi, ka kādreiz šie divi formējumi pieteiks viens otram karu. Sabiedrības militarizācija PSRS bija daļa no vispārējās valsts politikas. Rūpnīcas dokumentācijā ir informācija par dažāda veida civilās aizsardzības pasākumiem, kas tika veikti katru gadu.

Dokumenti, kas saistīti ar civilās aizsardzības kursu norisi rūpnīcā, tiek klasificēti kā slepeni. Par vienu no šādiem dokumentiem var saukt rūpnīcas direktora rīkojumu, kas datēts ar 1977. gadu. Rīkojums bija prasība apstiprināt civilās aizsardzības vadības štāba organizatorisko struktūru un iecelšanu, kas sastāvēja galvenokārt no dažāda veida vadītājiem un citiem vadošiem amatiem uzņēmumā.¹⁵⁷ Tālāk tika aprakstīti dažādi veidojumi un to teorētiskais skaitlis iespējamās evakuācijas laikā. Tā, piemēram, tika izveidotas izlūkgrupas pa 18 cilvēkiem vienā grupā, lielāko daļu cilvēku šajās grupās veidoja elektrotehnisku cehu darbinieki.¹⁵⁸ Grupas tika sadalītas dažādos formējumos, dažiem bija jāevakuē strādnieki, citai grupai bija jāveic teritorijas dekontaminācija, nākamajai grupai bija jānodarbojas ar sabiedriskās kārtības uzturēšanu. Grupu formējumi bija labi izstrādātas un tika izveidotas, pamatojoties uz plānu, ko izstrādāja PSRS Ķīmiskās rūpniecības ministrija. Pēc tam direktora vietnieks civilās aizsardzības jautājumos sagatavoja ziņojumu par veiktajām aktivitātēm, izceļot stiprās un vājās puses viņa darba organizācijā. Tā, piemēram, vienā no ziņojumiem tika uzsvērti šādi trūkumi: rūpnīcā dažos darbnīcās netika atjaunināti stendi ar informāciju par civilo aizsardzību; Dažās darbnīcās sanitārie posteņi netika izveidoti.¹⁵⁹ Lielākoties šie ziņojumi nesatur kaut kādu unikālu informāciju, šādu ziņojumu aizpildīšana bija formalitāte, tāpēc informācija šajos ziņojumos bieži tika atkārtota.

Kodolkara draudi, iespējams, bija viena no galvenajām 20. gadsimta tēmām. Protams, Padomju Savienība gatavojās iespējamam kodolkaram valstī tika uzcelts liels skaits dažādu bunkuru un tika instruēti dažādi uzņēmuma darbinieki. Šī tēma attiecās arī uz Daugavpils rūpnīcu. Tādējādi vienā no direktora rīkojumiem bija nepieciešams izstrādāt tā saukto “pasī” objekta atjaunošanai vieglu, vidēji smagu un smagu uzņēmuma bojājumu gadījumā.¹⁶⁰ Tādējādi Kovaļenkam vajadzēja sagatavot rūpnīcas plānu un raksturot uzņēmuma ēku izturību pret kodolsprādziena triecienviļņa ietekmi.¹⁶¹ Dažādas prasības saistībā ar iespējamo kodolkaru bija attiecināmas arī uz citiem augstākiem amatiem rūpnīcā. Vēlāk dokumentos var atrast dažas

¹⁵⁷ ” Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 57.fonds, DZVA, 15.lp

¹⁵⁸ ” Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975”, 57.fonds, DZVA, 17.lp.

¹⁵⁹ Ibid, 39.lp.

¹⁶⁰ “ Приказы директора завода 1981-1982”, 1982, 57-1c-11,57.fonds, DZVA, Daugavpils 17.lp.

¹⁶¹ “ Приказы директора завода 1981-1982”, 1982, 57-1c-11,57.fonds, DZVA, 17.lp.

atsauces uz dažāda veida notikumiem, kas saistīti ar iespējamu kodolkaru. Kopumā var teikt, ka tā ir daļa no tā laika “kultūras”, jo daudzi padomju pilsoņi dzīvoja ar sajūtu, ka vienā mirklī izcelsies kodolkarš starp PSRS un ASV un attiecīgi arī pašu Padomju Savienības valdība veica dažāda veida pasākumus, lai informētu iedzīvotājus par iespējamu kodolkaru.

Pašā ķīmisko šķiedru rūpnīcā bija ierobežots paramilitārā drošības personāla formējums. Pašā sardzē bija 74 cilvēki, kuri tika sadalīti 4 grupas.¹⁶² Apsardzei bija 11 diennakts posteņi, rūpnīcas apsardzes darbinieki bija bruņoti ar TT pistolēm un karabīnēm kas bija ražoti 1944.gadā.¹⁶³ Nav līdz galam skaidrs, kāpēc šādam uzņēmumam bija vajadzīgs tik liels skaits apsargu, arī bruņotu ar šaujāmieročiem. Tajā pašā laikā pats reģions, kurā atradās rūpnīca, neatšķīrās nevienā no pazīmēm, kurām būtu nepieciešama šī aizsardzība. Padomju Savienībā dažādi strādnieku protesti pret varasiestādēm bija reta parādība, visslavenāko var atcerēties Novočerkaskas pilsētā, kas pēc tam pārauga apšaudē ar nemierīgajiem strādniekiem. Militārās apsardzes klātbūtne parāda, cik ļoti Padomju Savienības rūpniecība bija militarizēta, lai gan šis uzņēmums galvenokārt ražoja produkciju parastajām civilajām rūpnīcām un nebija stratēģiski nozīmīgs rūpniecības objekts, kas būtu devis milzīgu ieguldījumu padomju ekonomikā vai militārajā rūpniecībā.

Rūpnīcā notika arī dažādas aktivitātes, lai regulētu dažādas slepenās dokumentācijas statusu. Tā, piemēram, 1969. gadā direktors izdeva rīkojumu veikt pārbaudi par slepenu un sevišķi slepenu dokumentu esamību un drošību, šim nolūkam tika iecelta īpaša rūpnīcas komisija, lai veiktu pārbaudi rūpnīcā, komisijas sastāvā rūpnīcas darbinieki, kuri vienā vai otrā veidā bija saistīti ar civilās aizsardzības instruktāžas rīkošanu.¹⁶⁴ Veicot šādas pārbaudes, varēja tikt konstatēti dažāda veida pārkāpumi no rūpnīcas apkalpojošā personāla puses. Tātad 1971. gadā kārtējā slepeno un sevišķi slepeno dokumentu pārbaudē tika atklāti pārkāpumi. Pamatojoties uz arhīva dokumenta datiem, dokumentu pārbaudes laikā no civilās aizsardzības rūpnīcas direktora palīga Kovaļenko tika atklāti neregistrēti dokumenti, kura informācijā vajadzētu būt pārveidotā par slepenu.¹⁶⁵ Slepenās dokumentācijas sagatavošanai bija savi noteikumi, lai izveidotu un rediģētu šādu dokumentāciju, bija nepieciešama atbilstoša līmeņa pieeja.¹⁶⁶ Dokumentu drukāšanu varēja veikt tikai īpaši paredzētas vietas. Diemžēl ziņojumā nav informācijas par to, kādi dokumenti tiek apspriesti Kovaļenko lietā, visticamāk, tas ir kaut

¹⁶² ” Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975” , 57.fonds,DZVA, 31.lp

¹⁶³ ” Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975” , 57.fonds,DZVA, 32.lp.

¹⁶⁴ ”Приказы Директора завода 1965-1975” , 1975, 57-1c-2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils , 9.lp.

¹⁶⁵ ”Приказы Директора завода 1965-1975” , 1975, 57.fonds, DZVA, 23.lp.

¹⁶⁶ ”Приказы Директора завода 1976-1978” , 1978 ,57-1c-9, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 4.lp.

kādā veidā saistīts ar dokumentāciju, kurā aprakstītas dažādas civilās aizsardzības aktivitātes rūpnīcā, jo pirms tam bija dokumentu virkne, kuros aizpildīja pats Kovaļenko.

Pats Kovaļenko saņēma brīdinājumu, vēlāk, pamatojoties uz dažādiem dokumentiem, var noprast, ka viņš turpināja ieņemt rūpnīcas direktora palīga amatu civilās aizsardzības jautājumos. Jau 1978. gadā incidents ar slepenās dokumentācijas nozaudēšanu atkārtojās vēlreiz. 1978. gadā tika uzsākta dienesta izmeklēšana par to dokumentu nozaudēšanu, kas klasificēti kā “slepeni”.¹⁶⁷ Kārtējo reizi galvenais vaininieks izrādījās Kovaļenko A.F., pamatojoties uz pieejamo informāciju, mēģinot iesniegt dokumentus saistībā ar došanos atvaļinājumā, konstatēts kāda dokumenta zudums, kas klasificēts kā slepens dokuments.¹⁶⁸ Tika mēģināts atrast pazudušos dokumentus, taču meklēšanas laikā dokumenta oriģināls tā arī netika atrasts, un Kovaļenko norādīja, ka šo dokumentu viņš kļūdas dēļ iznīcinājis, taču apstiprinājums tam netika atrasts. Kovaļenko tika atzīts par vainīgu, neskatoties uz to, ka par atkārtotu pārkāpumu Kovaļenko viņa lietā varēja tikt atstādināts, tika piemērots bargs rājieni ar algas piemaksas samazināšanu.¹⁶⁹

Protams, darbinieki centās slēpt dokumentu nozaudēšanas faktu, saprotot, ka par šādu rīcību var saņemt ievērojamu naudas sodu vai pat tikt atlaistam no darba, tāpēc bija gadījumi, kad darbinieki mēģināja slēpt dokumenta nozaudēšanas izmantojot jebkādu līdzekļus. Viens no šādiem gadījumiem ir incidents, kas notika rūpnīcā 1980. gadā. Tolaik rūpnīcas galvenais enerģētiķis bija V.N. Astahovs, kurš saņēma slepeno dokumentu sarakstu par dārgmetālu klātbūtni elektronikas rūpniecības izstrādājumos.¹⁷⁰ Saskaņā ar slepenās dokumentācijas kārtības noteikumiem dokuments bija jāatdod pirms pusdienu pārtraukuma, bet Astahovs V.N. pirms pusdienas pārtraukuma jau neatradījās savā darba vietā. No vienas puses, šis noteikums izklausās samērā loģiski, jo lielākā daļa darbinieku ēdīs pusdienas, un attiecīgi daudzi no viņiem ir aizņemti, un cilvēks var mēģināt kaut kā veikt dažādas krāpšanas ar slepeniem dokumentiem. No otras puses, ir diezgan absurdi pieņemt, ka rūpnīcā varētu atrasties cilvēki, kas šos slepenos dokumentus vēlētos izmantot savām vajadzībām. Tā kā lielāko daļu rūpnīcas personāla veidoja cilvēki no Krievijas PSR, kā arī vietējie iedzīvotāji no dažādām Latgales apdzīvotām vietām, maz ticams, ka viņu vidū varētu būt cilvēki, kas varētu darboties pret toreizējo režīmu. Tā vai citādi šī noteikuma stingrība ir jāievēro, lai nodrošinātu personāla darba disciplīnu.

¹⁶⁷ “Приказы Директора завода 1976-1978”, 1978, 57.fonds, DZVA, 31.lp.

¹⁶⁸ Ibid, 35.lp.

¹⁶⁹ Ibid, 36.lp.

¹⁷⁰ “Приказы директора завода 1981-1982”, 1982, 57-1c-11, 57.fonds, DZVA, 1.lp.

Turpinot šo incidentu, tika atzīmēts, ka Astahova kabinets bija atvērts, bet nepieciešamais dokuments nebija atrasts kabinetā. Atgriežoties savā kabinetā, Astahovs neielaida savā kabinetā vienu no inženieriem, kurš iepriekš bija pamanījis dokumenta nozaudēšanu, atteicās no jebkādiem lūgumiem atvērt durvis un atstāja kabinetu aizvērtu, bet pēc tam pilnībā atstāja rūpnīcas vadības ēku.¹⁷¹ Pamatojoties uz tālāko informāciju, Astahovam par šādu incidentu izteikts rājiens, neskatoties uz tik rupju rūpnīcas iekšējo noteikumu pārkāpumu. Dokumentācijā nav informācijas, ka dokuments pēc tam būtu pazaudēts, taču, neskatoties uz šī incidenta šķietamo nekaitīgumu, ir vērts atzīmēt, ka rūpnīca diezgan stingri ievēroja slepenās dokumentācijas uzturēšanu.

Rūpnīca organizēja pasākumus, lai identificētu iespējamo informācijas noplūdi, kas saistīta ar slepeniem dokumentiem.¹⁷² Protams, to visu pavadīja to ierobežots cilvēku loks, kuriem visa šī informācija bija pieejama. Ir arī vērts atzīmēt, ka rūpnīca ļāva izskatīt materiālus personām, kuras tika nosūtītas uz ārzemēm darba komandējumā.¹⁷³ Neskatoties uz to, ka pats uzņēmums bija parasta civilā rūpnīca sintētisko šķiedru ražošanai, tajā bija šīs instrukcijas, kas padomju sistēmai un tās nozarei izskatījās gluži dabiski. Varbūt tik stingri iekšējie noteikumi ir saistīti arī ar koncepciju, kurā daudzām Padomju Savienības rūpnīcām globālā kara laikā bija paredzēts kalpot kara ekonomikas labā, tāpēc var teikt, ka formāli lielie rūpnīcu uzņēmumi bija daļa no vispārējās militārās PSRS rūpniecības sistēmas un tāpēc tai bija tik slēgts raksturs.

Interesants dokuments ir ķīmiskās šķiedras rūpnīcas pirmās daļas noteikumu slepena kopija. Šajā dokumentā ir aprakstītas darbības, kas jāveic rūpnīcas vadībai un citiem augstākiem amatiem. Tādējādi rūpnīcai tika aizliegts publicēt materiālus, kas skāra informāciju par mobilizācijas rezervi vai par rūpniecības mobilizācijas sagatavošanu.¹⁷⁴ Tāpat rūpnīcas vadībai bija jāorganizē darbs, lai rūpnīcu sagatavotu PSRS bruņoto spēku vajadzībām, bija nepieciešams rūpnīcā izveidot un attīstīt mobilizācijas spējas produkcijas ražošanai atbilstoši noteiktajiem uzdevumiem no PSRS Ministru padomes īpašiem lēmumiem.¹⁷⁵ Kā noprotams, Daugavpils rūpnīcai kādā brīdī bija paredzēts pāriet uz produkcijas ražošanu Padomju Savienības bruņotajiem spēkiem. Ņemot vērā šī uzņēmuma specifiku, rūpnīca nevar sagatavot cita veida produkcijas ražošanai. Piemēram, dažas vagonu remonta rūpnīcas varētu izmantot, lai remontētu smago militāro tehniku, piemēram, tankus vai mobilās raķešu sistēmas, kuru pamatā izmantots vilcienu sastāvs. Visticamāk, rūpnīcā varētu ražot ķīmiskās šķiedras, kas

¹⁷¹ “ Приказы директора завода 1981-1982”, 57.fonds, DZVA, 1.lp.

¹⁷² “ Положение о певрой части завода 1969”, 1969, 57-1c-3, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 2.lp

¹⁷³ “ Положение о певрой части завода 1969”, 1969, 57.fonds, DZVA, 2.lp

¹⁷⁴ Ibid, 1.lp.

¹⁷⁵ Ibid, 3.lp.

paredzētas dažāda veida militārās ekipējumā ražošanai. Attiecīgi, korda diegu var izmantot, lai ražotu riepas jebkura veida militārajai tehnikai. Ir vērts atzīmēt, ka rūpnīca galvenokārt nodarbojās ar izejvielu ražošanu uzņēmumiem, nevis gatavās produkcijas ražošanai.

Tomēr tika atrasti daži dati par militārās rūpniecības produktu ražošanu. Diemžēl lielākā daļa slepeno dokumentu tika iznīcināti, tāpēc, iespējams, to slepenās dokumentācijas trūkuma dēļ mēs nevaram noteikt faktisko lietu stāvokli rūpnīcā par šo tēmu. Viens no slepenajiem dokumentiem, kas datēts ar 1971. gadu, runā par ķīmiskās šķiedras rūpnīcā ražoto materiālu piegādi. Tātad, pamatojoties uz dokumentu, pēc Prezidija militāri rūpniecisko jautājumu komisijas pieprasījuma bija nepieciešams piegādāt 400 kilogramus kaprona diegu ar noteiktu pārrāvuma slodzi, kā arī 400 kg poliestera diegu.¹⁷⁶ Dokumenta nosaukums ir rakstīts šādi: "Par gaisa kuģa ekspluatācijas pieredzi." Meklējot dažādu informāciju, var saprast, ka PSRS faktiski 1970. gadā tika izstrādāti dažādi karakuģi, izmantojot gaisa spilvenu. Lielākoties tās bija dažāda veida militārās desanta laivas, kas paredzētas karaspēka izsēdināšanai noteiktā teritorijā. Un dokumentos nav informācijas par to, kāds konkrēts projekts tiek apspriests, var tikai nojaust, kādam modelim šis materiāls bija paredzēts, taču ir skaidrs, ka šie produkti tika saistīti ar militāro nozari, pamatojoties uz dokumentā norādītajiem datiem.

Pēc tam rūpnīcai atkal bija jāizveido materiāls gaisa kuģu ražošanai. Šoreiz bija nepieciešams saražot un piegādāt 1400 kg kaprona diega ar slodzi 75 gf/tex.¹⁷⁷ Produkciju bija jāsarāžo un jāpiegādā organizācijai 10 dienu laikā, uzņēmums nevarēja pabeigt šādu procedūru tik ātri. Kādā 1972. gada dokumentā teikts, ka šīs instrukcijas īstenošanai būtu nepieciešamas no 20 līdz 30 dienām, lai izveidotu šāda veida šķiedru un piegādātu to rūpnīcā. Pēc tam bija arī dokumenti par materiālu piegādi lidaparātu kabeļiem, taču nekāda saistība ar militāro nozari dokumentos netika konstatēta. Tā vai citādi var saprast, ka rūpnīca faktiski piedalījās ierobežota skaita produkciju piegādē, kas nākotnē, visticamāk, tika izmantoti militāro produkciju ražošanā.

Rezumējot, var teikt, ka, neskatoties uz to, ka šī rūpnīca specializējās civilās produkcijas materiālu ražošanā, rūpnīcā bija daži elementi, kas saistīti ar vispārējo sabiedrības un rūpniecības militarizāciju PSRS. Tādējādi tika veikti civilās aizsardzības pasākumi rūpnīcā tika izstrādāta dokumentācija, plāni par vienību skaitu un to uzdevumiem. Dažādos dokumentos atrodama informācija par rūpnīcā veiktajiem papildu pasākumiem, vai tā būtu plāna izstrāde iespējamai ēku iznīcināšanai kodoluzbrukuma laikā vai dažādi pasākumi, lai stiprinātu

¹⁷⁶ "Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975", 1957, 57.fonds, DZVA, 43.lp

¹⁷⁷ "Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975", 1957, 57.fonds, DZVA, 44.lp

disciplīnu strādnieku vidū. Rūpnīcā tika ņemti vērā iespējamie mobilizācijas resursi, kurus kara gadījumā varētu izmantot militārām vajadzībām. Rūpnīcas dokumentācija liecina, ka pēc augstāko institūciju pieprasījuma rūpnīcas kara laika produkcijai būtu jāatbilst padomju armijas vajadzībām, lai ražotu attiecīgu produkciju.

Protams, uzņēmumā bija stingra dokumentu uzskaitē, kam bija slepens statuss. Iepriekš minēti vairāki gadījumi par šīs dokumentācijas nozaudēšanu un šo lietu izmeklēšanas gaitu. Pētot arhīvu datus, var atrast vēl vairākus līdzīgus gadījumus, kad vadošie darbinieki rūpīgi uzraudzīja slepenās dokumentācijas izmantošanu rūpnīcas darbinieku vidū. Kā izrādījās, rūpnīca faktiski piedalījās programmās, kas saistītas ar materiālu izstrādi un nosūtīšanu militārās rūpniecības vajadzībām. Materiālu trūkuma dēļ nevaram precīzi noteikt augstāko institūciju apjomus un prasības materiālu piegādei militārām vajadzībām. Tā vai citādi visa iepriekš analizētā informācija liecina, cik cieši Padomju Savienības civilā rūpniecība bija saistīta ar militāro rūpniecību, kas parāda kopējo lietu stāvokli padomju sistēmā, kur militārajām lietām tika pievērsta liela uzmanība.

DAUGAVPILS KIMISKA ŠKEDDRAS RUPNCIAS DARBINEKU STAVOKLIS

Uzņēmuma darbinieku apraksts

Strādnieki ir jebkura uzņēmuma neatņemama sastāvdaļa, neskatoties uz dažāda veida autonomo mašīnu skaita pieaugumu ražošanā, cilvēki joprojām ir galvenais darbaspēks vairumā uzņēmumu. Pat automatizētai iekārtai ir nepieciešama persona, kuras pienākums būs pienācīgi rūpēties par iekārtu un nodrošināt, lai iekārta darbotos nevainojami. Ir vērts atzīmēt, ka jebkuras rūpnīcas darbinieki sastāv no cilvēkiem ar dažādu izglītības līmeni. Būtībā darbiniekus jebkurā rūpniecības uzņēmumā var iedalīt trīs kategorijās. Pirmā kategorija ir “parastie darbinieki”, Šajā kategorijā ietilpst cilvēki, kas veido lielāko daļu rūpnīcas uzņēmuma strādājošā personāla. Bieži šai kategorijai nav uzdevumu, kas prasa ļoti nopietnu garīgo darbu, galvenokārt viņu pienākums ir veikt uzdotos uzdevumus noteiktam darba apjomam. Tas var ietvert darba aprīkojuma izmantošanu saskaņā ar īpaši izstrādātām instrukcijām vai darbu ar lielu fizisko spēku. Tā vai citādi pirmās grupas darbiniekiem nebija nepieciešams augsts izglītības līmenis, ar to pilnīgi pietika, lai iegūtu pamatzglītību. Darbs rūpnīcās bieži bija pieejams un slikti atalgots, un bija nepieciešama laba veselība, jo lielas fiziskās aktivitātes un salīdzinoši piesārņoti darbnīcu apstākļi varēja nopietni kaitēt cilvēka veselībai.

Otrā kategorija ir “augstākā līmeņa darbinieki”, Ar šo kategoriju es aprakstu darbiniekus, kuriem nepieciešama augstāka vidējā izglītība vai nopietnas prasmes noteiktā darba jomā. Šādā grupā var ietilpt dažāda veida inženieri, elektriķi vai iekārtu speciālisti. Bieži vien viņu darbs ir samazinājis fizisko aktivitāti, un lielākoties nākas likt lietā savas profesionālās prasmes dažādu problēmu risināšanā. Trešā kategorija ir “vadība”. Šajā kategorijā ietilpst darbinieki, kuri rūpnīcā ir iesaistīti dažādās organizatoriskās darbībās, kā arī vada uzņēmumu kā tādu, kā arī ir iesaistīti lielākās daļas dokumentācijas aizpildīšanā. Padomju laikā lielākā daļa rūpnīcas vadības bija partijas funkcionāri, kurus iecēla ar komunistiskās partijas starpniecību. Protams, lielākā daļa rūpnīcas vadības tika izvēlēta, pamatojoties uz viņu politisko uzticamību un lojalitāti komunistiskajai partijai. Tajā pašā laikā rūpniecības uzņēmumos pastāvēja tā sauktais “sociālais lifts”, daži inženieri savas darba aktivitātes dēļ vēlāk varēja kļūt par uzņēmuma vadītājiem. Kā piemēru var minēt pēdējo rūpnīcas direktoru padomju laikā. Jans Janovičs Ambajinis, kurš bija uzņēmuma galvenais inženieris un 1980. gadā nomainīja Vasiliju Ivanoviču Bikovu.¹⁷⁸ Tajā pašā laikā pats Jans Janovičs Ambainis, pirms kļūšanas par rūpnīcas

¹⁷⁸ "Совместные постановления ЦК профсоюза рабочих нефтяной и химической промышленности ДЗХВ' 1977-1981", 1981, 57-3-173, 57 .fonds ,DZVA , Daugavpils, 177.lp.

direktoru, bija ievērojams ar politisko darbību, tāpēc 1967. gadā Ambainis kandidēja uz Republikas Augstāko deputātu padomi.¹⁷⁹ Tas apstiprina iepriekš teikto, ka, lai paceltos pa karjeras kāpnēm, bija nepieciešamas ne tikai labi attīstītas prasmes savā jomā, bet arī zināma politiskā uzticamība. Protams, direktoram bija jā rūpējas arī par dažāda veida slepenās dokumentācijas uzturēšanu un jāievēro augstākstāvošo iestāžu prasības.

1970. gadā uzņēmumā strādāja aptuveni 6274 darbinieki.¹⁸⁰ Tostarp 1845 strādnieki vīrieši un 4429 strādnieces, lielākā daļa strādnieku reģistrēti Daugavpilī, 351 strādnieks, pēc statistikas datiem, oficiāli dzīvoja ārpus Daugavpils.¹⁸¹ Tūlīt var atzīmēt sieviešu lielo pārsvaru pār vīriešiem. Tas notika vairāku iemeslu dēļ. Būtībā parasta līmeņa strādnieka, kurš strādā par ceļa vērpēju, darbs neprasa lielu fizisko aktivitāti, tāpēc sievietes labprātāk izvēlējās šo uzņēmumu kā savu darba vietu. Tāpat daudzi uzskatīja, ka šis darbs pieder pie "sieviešu" darba, tāpēc psiholoģisko aizspriedumu dēļ vīrieši nesaskatīja jēgu strādāt vietā, kur lielākā daļa darbinieku ir sievietes. Ir vērts atzīmēt, ka iepriekšējie avoti norādīja, ka rūpnīcā strādāja aptuveni 6863 cilvēki.¹⁸² Liels personāla zudums šim uzņēmumam bija ikdienišķa parādība, šis jautājums tiks apspriests sīkāk.

1973. gadā uzņēmumā strādāja 6227 darbinieki, no kuriem 1890 bija vīrieši un 6227 sievietes.¹⁸³ Atgriežoties pie jautājuma par iepriekš aprakstītajām kategorijām, pamatojoties uz statistiku, izrādās, ka parasto strādnieku skaits bija aptuveni 5289 cilvēki, ar inženierzinātnēm saistīto strādnieku skaits bija aptuveni 408 cilvēki (no kuriem 227 bija vīrieši un 181 sievietes), strādnieki ar rūpnīcas vadību saistīti aptuveni 163 cilvēki (19 vīrieši un 144 sievietes), apsardzes darbinieki 81 cilvēks.¹⁸⁴ Kā redzam, pat starp citiem amatiem sieviešu skaits, ja ne dominējošais, procentuāli bija ļoti tuvs vīriešu dzimuma darbiniekiem. Nav dokumentu, kas liecinātu par īpašu darbinieku pieņemšanu darbā tikai sievietēm. Visticamāk, vienkārši notika tā, ka sabiedriskā doma šo uzņēmumu definēja kā piemērotu sieviešu darbam, un tāpēc sieviešu

¹⁷⁹ "НЕРАЗРЫВНОЕ

ЕДИНСТВО ПАРТИИ И НАРОДА", Советская молодежь Nr.52, 14. martā 1967. gadā,
<https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:601669|article:DIVL41|query:%D0%AF%D0%BD%20%D0%AF%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%90%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%81%20>

¹⁸⁰ "Статистические отчеты о численности и составе образовании работников за 1970", 57-1-23, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 20.lp

¹⁸¹ "Статистические отчеты о численности и составе образовании работников за 1970", 1970, 57.fonds, DZVA, 20.lp

¹⁸² "Статистические отчеты о численности и составе образовании работников по должностям 1968-1969", 1969, 57-1-20, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 18.lp

¹⁸³ "Статистические отчеты о численности и составе образовании работников 1973", 1973, 57-1-28, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 18.lp. Daugavpils, 18. lp.

¹⁸⁴ "Статистические отчеты о численности и составе образовании работников 1973", 1973, 57.fonds, DZVA, 18.lp.

bija tik daudz. Kā piemēru var minēt tās pašas frizētavas, kurās, neskatoties uz šāda veida darbības relatīvo neitralitāti, lielākā daļa frizieru ir sievietes. Uzņēmumā strādāja arī aptuveni 227 speciālisti ar augstāko izglītību, kas veido salīdzinoši nelielu procentuālo daļu no kopējā darbaspēka.¹⁸⁵ Lielākajai daļai bija augstākā izglītība ķīmiskajā rūpniecībā (80 cilvēki), pārējiem galvenokārt augstākā izglītība ekonomikā (30 cilvēki).¹⁸⁶

Turpmākie statistikas ziņojumi liecināja par strādnieku skaita samazināšanos rūpnīcā. Tātad 1975. gadā kopējais darbinieku skaits bija 6084 cilvēki (jāpiebilst, ka 187 darbiniekiem bija augstākā izglītība, bet 395 darbiniekiem - vidējā specializētā izglītība).¹⁸⁷ 1978. gadā uzņēmumā strādnieku skaits bija 6054 darbinieki, atkal ar lielu sieviešu pārsvaru.¹⁸⁸ 1980. gadā uzņēmumā strādājošo skaits bija 5900 cilvēku, kas gadu gaitā pieauga eksponenciāli, ja 1973. gadā bija aptuveni 163 cilvēki, tad 1980. gadā skaits pieauga līdz 584 cilvēkiem.¹⁸⁹ 1985. gadā situācija nedaudz uzlabojās, uzņēmumā bija reģistrēti ap 6093 darbinieki, kopējais strādnieku skaits bija 4911 cilvēki, inženiertehnisko darbinieku skaits – 493 cilvēki.¹⁹⁰ Lielākā daļa darba ņēmēju, proti, 28%, bija vecumā no 40 līdz 49 gadiem, 16% darbinieku bija vecumā no 25 līdz 29 gadiem un 14% darbinieku bija vecumā no 20 līdz 24 gadiem.¹⁹¹

Kā var noprast no statistikas pārskatiem, uzņēmuma darbinieku skaits samazinās jau 15 gadus. Kopumā samazinājumi nešķita būtiski, taču šeit jāpieskaita faktors, ka pēc dažāda veida nometņu, kultūras namu, bērnu dārzu un citu uzņēmumu apkārtējo iestāžu būvniecības darbinieku skaitā tika iekļauti arī šo objektu darbinieki. no uzņēmuma, kas palielināja kopējo uzņēmuma darbinieku skaitu kopumā, taču, pamatojoties uz pārskatiem, bija skaidrs, ka ir samazinājies darbinieku skaits, kuri bija saistīti ar uzņēmuma galvenajām ražošanas darbībām. Uzņēmumā galvenokārt strādāja cilvēki ar pamatizglītību, darbinieku skaits ar augstāko izglītību bija aptuveni 1-2% no kopējā darbinieku skaita, inženierzinātņu darbinieki bija aptuveni 8-10% no kopējā darbinieku skaita. Neskatoties uz salīdzinoši augsto tehnoloģiju šajā uzņēmumā, dažādas vērpes un aušanas mašīnas ar instrukciju un parastā strādājošā personāla

¹⁸⁵ "Статистические отчеты о численности и составе образования работников 1973", 197, 57.fonds, DZVA, 4.lp.

¹⁸⁶ Ibid, 2.lp.

¹⁸⁷ "Статистические отчеты о численности и составе работников за 1975", 1975, 57-1-32, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 13. lp

¹⁸⁸ "Статистические отчеты о численности и составе работников за 1975", 1975, 57.fonds, DZVA, 2.lp

¹⁸⁹ "Статистические отчеты и таблицы о составе кадров 1980", 1980, 57-1-42, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 4.lp.

¹⁹⁰ "Годовой отчет 1985", 1985, 57-6-90, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 45.lp

¹⁹¹ "Статистические отчеты о работе с кадрами за 1985 год", 1985, 57-1-84, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp

palīdzību varēja izmantot bez problēmām, un uzņēmumam nebija nepieciešams liels skaits darbinieku ar salīdzinoši augstu profesionālo meistarību .

Tagad ir vērts sīkāk apsvērt dažādus darbinieku skaita samazināšanās iemeslus un vispārējās izmaiņas strādnieku statistiskajos rādītājos . 1971. gadā uzņēmumu pameta aptuveni 1232 darbinieki , no kuriem 1205 bija ražošanas darbinieki , 18 inženiertehniskie darbinieki un 9 rūpnīcas vadības darbinieki .¹⁹² Atlaišanas iemeslu statistika bija šāda : 898 cilvēki pameta brīvprātīgi , 90 cilvēki par prombūtni bez attaisnojoša iemesla 53 cilvēki izstājās sakarā ar iesaukšanu padomju armijā un 35 cilvēki ģimenes iemeslu dēļ .¹⁹³ Pētījumam interesanti ir rādītāji par darbiniekiem, kuri izstājas pēc paša vēlēšanās . Visizplatītākais atlaišanas iemesls bija pārcelšanās no pilsētas (249 cilvēki), arī 107 darbinieki bija neapmierināti ar maiņu darbu, bet 52 cilvēki norādīja uz zemu atalgojumu .¹⁹⁴ 1973. gadā skaitļi bija līdzīgi , darbu pameta 1079 cilvēki, un atkal pēc paša vēlēšanās pameta ap 800 cilvēku, no kuriem 245 cilvēki to pamatoja ar aiziešanu no pilsētas (visvairāk strādnieki, kuri uzņēmumā strādājuši atbilst mazāk par vienu gadu) .¹⁹⁵

Darbaspēka mainības problēma meklējama 1970. gadā , ko var uzskatīt par atlaisto darbinieku skaita pieauguma sākumpunktu. Tādējādi vienā no laikraksta numuriem strādnieki sniedza savu vērtējumu par strādājošā personāla stāvokli . Tātad A. Luhērs norādīja , ka uzņēmumam uz darbu nācies pārvadāt ap 140 cilvēku no dažādiem Latgales reģioniem , jo nebija pilnībā atrisināts jautājums par mājokļa apstākļiem , strādniekiem pietrūka vietu hostelī normālai dzīvošanai .¹⁹⁶ Kritizēts arī kultūras atpūtas objektu trūkums . Pēc tam rūpnīca mēģināja šīs problēmas novērst , taču, neskatoties uz jaunu dzīvojamo ēku celtniecību , kā arī bērnodārziem un pionieru nometnēm, strādnieki turpināja aktīvi pamest uzņēmumu. Ņemot vērā iepriekš aprakstītās problēmas, kas saistītas ar dažādu būvprojektu nodošanas aizkavēšanos, kļūst skaidra saistība starp lielo atlaišanas gadījumu skaitu un būvdarbu kavēšanos .

1975. gadā personāla mainība jau bija 1338 cilvēki, neskatoties uz to, ka darbā tika pieņemti 1265 cilvēki , un arī šeit galvenais atlaišanas iemesls bija pārcelšanās uz citu pilsētu (281 cilvēks

¹⁹² "Годовой Отчет о состоянии работы с кадрами и приложения 1971", 1971, 57-1-24, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp

¹⁹³ "Годовой Отчет о состоянии работы с кадрами и приложения 1971", 1971, 57.fonds, DZVA, 7.lp

¹⁹⁴ Ibid, 7.lp.

¹⁹⁵ "Годовой отчет о работе с кадрами 1973", 1973, 57-1-27, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 7.lp

¹⁹⁶ "ОТКУДА «КРЫЛЬЯ» У ЛЕТУНА", Советская молодежь Nr.74, 16.aprīlī 1968.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:601945|article:DIVL46|query:%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B5%20%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%8B%20%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%20>

), kā arī veselības pasliktināšanās (73 cilvēki) .¹⁹⁷ Protams, šāds atlaisto darbinieku skaita pārsvars pār jaunajiem strādniekiem radīja problēmas ražošanā , tāpēc, balstoties uz pārskata datiem, visa gada garumā ražotnē bija vērojams akūts darbinieku trūkums šādās jomās : vērpēji 100 cilvēki , 20 iekārtu noņēmēji , 60 strādnieki citās profesijās .¹⁹⁸

Ražotnē bija arī diezgan liels virpotāju trūkums. Tātad, pamatojoties uz dokumentiem , 1974. gadā remontdarbnīcā strādāja 32 cilvēki , tad jau 1975. gadā strādnieku skaits tika samazināts līdz 22 cilvēkiem , un jau 1976. gadā to skaits bija tikai 12 cilvēki .¹⁹⁹ Galvenais šīs jomas speciālistu atlaišanas iemesls tika minēts pārāk zemās algas salīdzinājumā ar citiem pilsētas uzņēmumiem. Piemēram, Daugavpils pilsētas Elektroinstrumentu rūpnīcā 3.kategorijas virpotājs saņēma ap 200 rubļiem, bet tajā pašā laikā ķīmiskās šķiedras rūpnīcā šīs pašas specialitātes strādnieka alga bija aptuveni 129 rubļi. ²⁰⁰Protams, liela nozīme bija zemajām algām salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem , bet tomēr lielākā daļa strādnieku, pamatojoties uz dažāda veida ziņojumiem, pameta uzņēmumu sakarā ar pārcelšanos uz citu vietu , lai gan, iespējams, šī pārcelšanās bija saistīta ar jauna darba atrašanu. daudz labāk apmaksātā vietā salīdzinājumā ar Daugavpils uzņēmumu . Atalgojums bija tieši atkarīgs no ieņēmamā amata . Tā, piemēram, vecākais grāmatvedis saņēma apmēram 145 rubļus mēnesī , uzņēmuma direktora vietnieks 176 rubļi , uz 1980.g.²⁰¹

Turpmākajos gados lielās darbinieku mainības problēma tā arī netika atrisināta . Saskaņā ar statistikas datiem 1980. gadā uzņēmumu atstāja 1007 darbinieki ²⁰², bet 1985. gadā jau 1104 darbinieki ²⁰³. Interesanti , ka par strādnieku mainības problēmām uzņēmumā tā laika prese nerakstīja. Gluži pretēji , 1974. gadā viens no laikrakstiem rakstīja, ka ar vietējo funkcionāru palīdzību uzņēmumā izdevies samazināt kadru mainību. ²⁰⁴Tajā pašā laikā, protams, netika

¹⁹⁷ "Годовой отчет 1975", 1975, 57-6-48, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 24.lp.

¹⁹⁸ "Годовой отчет 1975", 1975, 57.fonds, DZVA, 21.lp.

¹⁹⁹ "Документы (протокол, доклад, решение и др) Отчетно выборочная профсоюзная конференция 1976", 1976, 57-13-52, 57.fonds DZVA, Daugavpils, 13.lpp.

²⁰⁰ "Документы (протокол, доклад, решение и др) Отчетно выборочная профсоюзная конференция 1976", 1976, 57.fonds, DZVA, 13.lp.

²⁰¹ "Ведомости начисления и выдачи зарплаты за 1980", 1980, 57-15a-15, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 3.lp

²⁰² "Годовые отчеты о состоянии работы с кадрами 1980", 1980, 57-1-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 6.lp

²⁰³ "Годовой отчет о состоянии работы с кадрами 1985", 1985, 57-1-85, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 8.lp

²⁰⁴ "О РАБОТЕ ДАУГАВПИЛССКОГО ГОРКОМА КОМПАРТИИ ЛАТВИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ КОНТРОЛЯ ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ДИРЕКТИВ ПАРТИИ И ПРАВИТЕЛЬСТВА, УЛУЧШЕНИЮ СТИЛЯ И МЕТОДОВ РАБОТЫ", Ригас Баллс Nr.197, 23.augustā 1974.gadā, <https://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:567815|article:DIVL34|query:%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%20>

minēts, ka atlaisto darbinieku skaits ir lielāks nekā jaunpienācēju skaits . Būtībā tā ir standarta propagandas metode , kurā kā īpašs sasniegums tiek pasniegts jebkura rādītāja uzlabošana bez papildu faktiem . Būtībā informācija par lielo darbinieku skaitu, kas pametuši uzņēmumu, ir datēta ar skaitļiem pirms 1970. gada . Situācija uzņēmumā pēc 1970. gada saistībā ar strādniekiem būtiski neuzlabojās, kopējais darbinieku zaudējums gadā vidēji bija 9% no kopējā darbinieku skaita . Protams, tas negatīvi ietekmēja pašus strādājošos , jo darbinieku negatīvo pieaugumu kompensēja darba produktivitātes pieaugums , kas izraisīja vispārēju darbinieku veselības un apmierinātības ar darbu pasliktināšanos . No otras puses, tik lielu darbinieku aizplūšanu no uzņēmuma var saukt par relatīvu vieglumu darbinieku atrašanā . Tātad, pamatojoties uz iepriekš minētajiem datiem, var saprast, ka, lai strādātu parastā cehā, pietika ar pamatizglītību , tāpēc uzņēmums katru gadu pievienoja aptuveni 1000 darbiniekus , taču darbaspēka pieaugums uzņēmumā joprojām nav noticis. uzņēmums .

Rūpnīcas strādnieku stāvoklis un problēmas

Darbs rūpnīcā vienmēr ir samērā bīstams un darbietilpīgs darbs . Bieži vien galvenais faktors veiksmīgam darbam uzņēmumos ir laba veselība , jo darba apstākļi bieži var būt ļoti sarežģīti . Tas viss ir atkarīgs no uzņēmuma veida un tā īpašībām . Uzņēmuma darbiniekiem ar viņu darba aktivitātēm bija saistītas dažāda veida problēmas , tāpēc dažas no tām ir jāizceļ.

Tā, piemēram, bija sūdzības par pārtikas kvalitāti ēdnīcās un pašu ēdnīcu darbu . Apmēram 15% uzņēmuma darbinieku bija neapmierināti ar uzņēmuma ēdienu kaloriju saturu , kā arī ar to izpildes kvalitāti .²⁰⁵ Tika norādītas uz apkopes problēmām atsevišķos darbnīcās . 31 ēdnīcā diētiskie ēdieni tika gatavoti nelielos daudzumos , un daudzi ēdieni nebija gatavoti pēc ražošanas tehnoloģijas .²⁰⁶ Ēdnīcā N:31 bija gadījumi , kad ēdiens neatbilda garšas standartiem , regulāri tika pasniegta ledus tēja .²⁰⁷ Protams, šāda veida problēmas bija jālabo , jo rūpnīcā, lai pildītu darba saistības, bija jābūt labā fiziskajā formā . Šīs problēmas risināšanai tika pieņemti dažāda veida lēmumi , kuru mērķis bija noskaidrot iepriekš minēto problēmu cēloņus , kā arī izveidota grupa sabiedriskās ēdināšanas kvalitātes kontrolei ražotnē .

Parasti dažāda veida ražošanas kontroli veica attiecīgā grupa. Cilvēku kontroles grupai bija jāidentificē pārkāpēji uzņēmumā un kopumā jāuzrauga darba gaita . Oficiāli tika paziņots , ka šīs grupas darbs bija vērsts uz galveno uzdevumu izpildi, palīdzot partiju organizācijām un

²⁰⁵·· Протоколы Заседаний Заводского Комитета Профсоюза и приложения 1970-1971”, 1970, 57-13- 35, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 15.lp

²⁰⁶·· Протоколы Заседаний Заводского Комитета Профсоюза и приложения 1970-1971”, 1970, 57.fonds, DZVA, 15.lp.

²⁰⁷ Ibid, 15.lp.

saimnieciskajām struktūrām piecu gadu plānu sasniegšanā . Protams, šāda propaganda tika izmantota, lai norādītu uz šīs grupas mērķiem , lai gan patiesībā tā bija parasta cilvēku grupa , kas uzraudzīja dažāda veida neatbilstības uzņēmuma darbā . Tā, piemēram, darbnīcās vidējais kontroles grupas dalībnieku skaits bija aptuveni 30 cilvēki , puse no tiem bija partijas biedri .²⁰⁸Tautas grupas veica reidus un pārbaudes, lai taupītu izejvielas , materiālus , degvielu un siltumenerģiju. Tā, piemēram, vienā no ziņojumiem sniegta informācija , ka ar tautas kontroles grupas darbībām izdevies ietaupīt aptuveni 697 tonnas degvielas , kā arī lielu elektroenerģijas daudzumu .²⁰⁹

Iepriekš minētās mājokļu problēmas bija problēma , kas uzņēmumā pastāvēja jau no paša būvniecības sākuma . Strādnieku nožēlojamais stāvoklis vienā no arodbiedrību konferencēm . Tika norādīts , ka daudziem uzņēmuma darbiniekiem nācies steidzami meklēt mājokli un bieži dzīvot bez reģistrācijas savā dzīvesvietā. Sūdzības par kopmītnēm nāca regulāri , bija problēmas ar apkuri, nebija veļas mazgātava , ēdiens bija jāglabā istabās, jo nebija pietiekami daudz ledusskapju .²¹⁰ Arī šajā pašā ziņojumā tika minēta problēma ar algu izmaksu. Daudziem strādniekiem lielajās darbnīcās algas aizkavējās pat divas dienas , un, lai saņemtu algu, viņiem bija jāgaida vairākas stundas pie kasieriem .²¹¹ Protams, mājokļa problēma bija saistīta gan ar iepriekš minēto objektu piegādes kavēšanos, gan ar milzīgo darbinieku skaitu . Strādnieku skaits , kas ieradās pilsētā, katru reizi ievērojami palielinājās . Līdz 1970. gadam iedzīvotāju skaits bija pieaudzis līdz gandrīz 100 tūkstošiem cilvēku , un toreiz krievvalodīgo iedzīvotāju skaits sasniedza 57% .²¹²Bija skaidrs , ka lielākā daļa jauniebraucēju bija darba migranti , un šo darba migrantu izvietošana Daugavpils teritorijā radīja lielas problēmas gan uzņēmumiem, gan pašiem pilsētas iedzīvotājiem .

Bēdīgais stāvoklis kopmītnes izraisīja dažādu sadzīves problēmu rašanos . Tādējādi vienā no ziņojumiem uzņēmuma atļautais darbinieks palika dzīvot kopmītnes istabā , kuru viņam iedeva rūpnīcas vadība . Darbinieks piekopa amorālu dzīvesveidu , pastāvīgi dzēra , kā arī bija dalībnieks cita darbinieka personīgo mantu zādzības lietā .²¹³ Piedzeršanās problēma padomju

²⁰⁸ “Документы(протоколы, планы, справки) о работе группы народного контроля 1969-1970”, 57-19-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 14.lp.

²⁰⁹ “Документы(протоколы, планы, справки) о работе группы народ контроля 1971”, 1971, 57-19- 2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 56.lp.

²¹⁰ “Документы(протокол, постановления, доклад) Отчётно выборочной профсоюзной конференции 1970”, 1970, 57-13-34, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 10.lp.

²¹¹ “Документы(протокол, постановления, доклад) Отчётно выборочной профсоюзной конференции 1970”, 1970, 57.fonds, DZVA, 11.lp.

²¹² Genovefa Barkovska , Josifs Šteimans , Daugavpils vestes lappuses , (Rēzekne , Latgales Kultūras centra izdevniecība , 2005), 95.lp.

²¹³ “Приказы директора по производственной деятельности 1971”, 1971, 57-3-48, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 13.lp.

laikos bija izplatīta problēma, daudzi neredzēja citu izklaides veidu. Uzņēmuma gadījumā un iepriekš minētajām sūdzībām par atpūtas un citu cilvēku brīvā laika pavadīšanas vietu trūkumu, noskaidrojās iespējamie iereibuma cēloņi ražotnē. Ražotnē tika veikti dažādi pasākumi strādājošā personāla reibuma novēršanai. Tā, piemēram, tika demonstrētas filmas par pretalkohola tēmām, veikti reidi uzņēmumos, lai notvertu pārkāpējus, kuri dzēra vai lietoja alkoholu.²¹⁴

Ar alkoholu saistītā problēma bija tik nopietna, ka, pat sertificējot darbiniekus komisijas laikā, viņiem tika uzdoti ar šo tēmu saistīti jautājumi. Tā, piemēram, jautājums tika tieši uzdots par strādnieku alkohola lietošanu. Tā, piemēram, pēc biedra Izraēla Efimoviča ziņojuma, pirmais jautājums bija par to, cik daudz alkohola šis darbinieks dzer.²¹⁵ Viens no strādniekiem vispārīgi apgalvoja, ka viņa ceha darbā tiek pieņemti daudzi dzērāji un viņu rīcība noved pie pastāvīgas dzeršanas un prombūtnes.²¹⁶

Protams, uzņēmumā bija piemēri cilvēku, kuri labi paveica savu darbu un saņēma dažādus apbalvojumus. Tā, piemēram, Kie Lidija Semenova pabeidza ražošanu par 110%, savukārt viņas darbs izcēlās ar nelielu ražošanas defektu skaitu.²¹⁷ Darbinieks tika raksturots kā uzmanīgs un atsaucīgs cilvēks, kurš aktīvi piedalās darbnīcas un ražotnes sabiedriskajā dzīvē. Protams, vairumā gadījumu darbinieki saņēma naudas atlīdzību par darba nopelniem, taču bija gadījumi, kad darbinieki par savu darbu saņēma arī citus apbalvojumus. Piemēram, 1972. gadā spinningotājs V. E Medvedevs, kurš izpildīja divus piecu gadu plānus un bija VDNKh dalībnieks, kā atlīdzību par darbietilpīgo darbu saņēma automašīnu Moskvich.²¹⁸ Protams, dokumentā nav minēts, kāds bija šīs automašīnas modelis un tā izlaišanas datums, tajā laikā bija vairāki šī ražotāja modeļi, un pašas Moskvich automašīnas bija vienas no populārākajām automašīnām PSRS. Precīzi nav zināms, vai šis darbinieks saņēma automašīnu, ir zināms, ka viens no dokumentiem liecina par automašīnas²¹⁹ Moskvich 408 klātbūtni, kas, iespējams, vēlāk nonāca šī darbinieka īpašumā.

Rūpnīcas teritorijā darbojās radio un laikrakstu publikācija. Radio apraides uzdevumiem un radio apraides noteikumiem bija savi noteikumi un noteikumi. Tādējādi radio apraidei bija

²¹⁴ "Обзоры доклады справки с анализом результатов работы по подбору и воспитанию кадров 1985", 1985, 57-1-86, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 64.lp.

²¹⁵ "Протоколы аттестационной комиссии 1980", 1980, 57-15-2095, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 8.lp.

²¹⁶ "Протоколы аттестационной комиссии 1980", 1980, 57.fonds, DZVA, 14.lp

²¹⁷ "Протоколы заседаний президиума заводского комитета профсоюза 1974", 1974, 57-13-46, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 292.lp.

²¹⁸ "Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1972", 1972, 57-9-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 15.lp.

²¹⁹ "Совместные постановления ЦК профсоюза рабочих нефтяной и хим. промышленности и Минхимпрома касающиеся работы ДЗХВ 1970-1976", 1976, 57-3-172, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 42.lp.

nepieciešams informēt strādniekus par atskaites un izlases partijas sapulču gaitu , atspoguļot studiju gaitu partijas, komjaunatnes un ekonomiskās izglītības sistēmā, kā arī izveidot komunismam veltītus speciālus izdevumus .²²⁰ Radio pārraidīja arī citus raidījumus, taču lielākoties radio darbs bija saistīts ar propagandas aktivitātēm. Pirmajā sarakstā iekļautie dokumenti runā par radio apraidi saistībā ar komunistisko propagandu . Padomju Savienība tērēja daudz spēku, lai sasniegtu sociālistiskās sistēmas slavināšanas mērķi, rūpniecības uzņēmumi bija labs veids šī mērķa sasniegšanai, jo lielākajai daļai uzņēmumu darbinieku nav augsts izglītības līmenis un attiecīgi viņi ir uzņēmīgāki propagandas ietekmei .

Rūpnīcai bija arī savs laikraksts , tas tika izdots ar nosaukumu “ Komunistiskajos darbs” un tika izplatīts ierobežotā daudzumā. Laikraksts bija dažādu rakstu krājums , kas stāstīja par uzņēmuma dzīvi vai notikumiem , kas risinājušies pilsētā vai citviet Padomju Savienībā . Avīzēs sniegtā informācija atspoguļoja faktisko situāciju rūpnīcā . Tātad vienā no laikraksta numuriem tika publicēts raksts ar nosaukumu “ Esot priekšzīmīgam kopmītnēm ” , šajā rakstā tika runāts par pozitīvajiem aspektiem dzīvošanā kopmītnēs . Tika teikts, ka visi kopmītnes ir labi aprīkoti un atrodas ērtās vietās.²²¹ Protams, tas ļoti atšķīrās no tā, par ko tika rakstīts iepriekš . Laikraksti popularizēja arī iepriekš minētās civilās aizsardzības nodarbības .Viņi rādīja vingrinājumu attēlus un atsevišķi slavināja tos, kuri izrādīja interesi par šo procesu .²²²

Darbspēka problēmas uzņēmumā bija dažāda veida . Protams, lielākā daļa problēmu bija tipiski, kurus varēja piešķirt jebkuram tā laika uzņēmumam . Galvenā problēma bija saistīta ar kopmītņu celtniecību . Iepriekš minētie ar būvniecību saistītie dokumenti uzskatāmi parāda būvorganizāciju neveiksmīgās darbības rezultātus. Kopumā strādnieka statuss būtiski neatšķīrās no rūpnieciskās ražošanas uzņēmumiem. Lielais sieviešu skaits uzņēmumā acīmredzami samazināja alkohola lietojošo cilvēku skaitu, kā arī dažāda veida aizrādījumus, kas saistīti ar sabiedriskās kārtības pārkāpšanu .

²²⁰ “Утвержденные планы работы редакции радиовещания на 1985”, 1985, 57-17-34, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 2.lp.

²²¹ “Контрольные копии газет за коммунистический труд 1975”, 1975, 57-17- 7, 57.fonds, DZVA, Daugavpils, 44.lp.

²²² "Komunistiskā darba avīžu kontroleksemplāri 1980", 1980, 57-17-16, 57. fonds , DZVA , Daugavpils , 16. lp .

SECINĀJUMI

Ķīmiskās šķiedras rūpnīca Daugavpils pilsētā bija lielākais ķīmiskās rūpniecības uzņēmums Latvijā. Par uzņēmuma panākumiem un tā statusu Latvijas Padomju Republikas iedzīvotājiem rakstīja daudzi laikraksti. Protams, propaganda darīja savu un daudzi šo uzņēmumu joprojām uzskata par vienu no nozīmīgākajiem būvniecības projektiem Latvijas vēsturē. Protams, daudzi vienkārši neinteresējās par šī uzņēmuma detalizētu vēsturi un izdarīja nepatiesus secinājumus par tā statusu. Šī uzņēmuma celtniecība notika līdz ar Latvijas industrializāciju. Padomju sistēma nevēlējās ņemt vērā Latvijas intereses ekonomikas attīstībā un īstenoja savu politiku, balstoties uz saviem uzskatiem un direktīvām. Latvijā sāka celties milzīgs skaits rūpniecības uzņēmumu, kas radīja problēmas Latvijas iedzīvotājiem. Uzņēmumu celtniecību pavadīja uzņēmumu strādnieku mājokļu celtniecība, kas negatīvi ietekmēja pilsētu infrastruktūru un pārslogotos pilsētu dzīvojamos rajonus. Pats uzņēmums strādāja ar vidējo strādnieku skaitu 6000 tūkstoši cilvēku, un uzņēmumā bija liela darbinieku aizplūšana. Tas bija saistīts ar mājokļu būvniecības palēnināšanos, kā arī uzņēmuma iekšējām problēmām, kuru dēļ darbinieki aizgāja. Kā izrādījās, uzņēmums bija saistīts ar Padomju Savienības militāri rūpniecisko kompleksu un veica ierobežotu materiālu piegādi padomju armijas vajadzībām. Tajā pašā laikā pats uzņēmums bija diezgan slēgta organizācija. Vadības amati rūpnīcā stingri uzraudzīja slepenās dokumentācijas izmantošanu, kā arī organizēja pasākumus, lai mobilizētu uzņēmumu iespējamā kara gadījumā.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATURU SARAKSTS

Publicētie avoti

Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960, 57-9-4, DZVA, 57.fonds, 9.apraksts, Daugavpils.

“Акты Госкомиссии по приемки в эксплуатацию законченных строительных объектов 1975”, 1975, 57-54-9, 57.fondsds, DZVA, Daugavpils.

“Акты и протоколы технических совещаний 1959-1960), 1960, 57-9-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Ведомости начисления и выдачи зарплаты за 1980”, 1980, 57-15a-15, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет по капитальному строительству за 1977”, 1977, 57-6-55, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Годовой отчет по капитальному строительству 1970", 1970, 57-6-32, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет по капитальным вложениям 1982”, 1982, 57-6-74, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет по капитальным вложениям 1985”, 1985, 57-6-89, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Годовые информационные отчеты о ходе строительства 1962), 1962, 57-9-12, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовые отчеты о выполнении плана капитал строительства и монтаж работ 1975”, 1975, 57-9-53, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет 1985”, 1985, 57-6-90, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой Отчет о состоянии работы с кадрами и приложения 1971”, 1971, 57-1-24, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет о работе с кадрами 1973”, 1973, 57-1-27, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Годовой отчет 1975", 1975, 57-6-48, 57.fonds, DZVA, 57.fonds, Daugavpils.

“Годовые отчеты о состоянии работы с кадрами 1980”, 1980, 57-1-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Годовой отчет о состоянии работы с кадрами 1985”, 1985, 57-1-85, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Договор на поставку импортного оборудования по производству полиамидной нити Фирма "Унитенха" ГДР 1972, 1972, 57-10-х, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Документы (протокол, доклад, решение и др) Отчетно выборочная профсоюзная конференция 1976”, 1976, 57-13-52, DZVA, Daugavpilsю

“Документы(протоколы, планы, справки) о работе группы народного контроля 1969-1970”, 57-19-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

”Документы(протоколы, планы, справки) о работе группы народ контроля 1971”, 1971, 57-19- 2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Документы(протокол, постановления, доклад) Отчётно выборочной профсоюзной конференции 1970”, 1970, 57-13-34, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Историческая справка”, DZVA, 57.fonds, Daugavpils.

Контракт о поставке оборудования 1971, 1971, 57-10-17, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Контрольные копии газет за коммунистический труд 1975”, 1975, 57-17- 7, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Контрольные копии газет за коммунистический труд 1980”,1980, 57-17-16, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Материалы и переписка по производственной деятельности завода 1966-1975, 1957, 57-1с-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Нормы расхода электрической тепловой энергии и условного топлива на 1970, 1970, 57-11-35, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Отдел Сбыта, статистические отчеты о поставке товаров культурно-бытового характера 1984-1985, 1985, 57-23-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Обзоры доклады справки с анализом результатов работы по подбору и воспитанию кадров 1985”, 1985, 57-1-86, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Паспорт предприятия 1980, 1980, 57-7-142, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Приказы директора завода 1981-1982, 1982, 57-1с-11, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Приказы Директора завода 1965-1975, 1975, 57-1с-2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Приказы Министерства ХимПром СССР 1966, 1966, 57-1с-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Приказы Министерства ХимПром СССР 1966-1973, 1973, 57-1с-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1972”, 1972, 57-9-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1975”, 1975, 57-9-52, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

”Протоколы Заседаний Заводского Комитета Профсоюза и приложения 1970-1971”, 1970, 57-13- 35, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Приказы директора по производственной деятельности 1971”, 1971, 57-3-48, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Протоколы аттестационной комиссии 1980", 1980, 57-15-2095, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Протоколы заседаний президиума заводского комитета профсоюза 1974", 1974, 57-13-46, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Протоколы технических совещаний по строительству и реконструкции 1972", 1972, 57-9-43, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Распоряжения директора по производственной деятельности 1974", 1974, 57-3-74, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Совместные постановления ЦК профсоюза рабочих нефтяной и химической промышленности ДЗХВ' 1977-1981", 1981, 57-3-173, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты о численности и составе образовании работников за 1970", 57-1-23, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты о численности и составе образовании работников по должностям 1968-1969", 1969, 57-1-20, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты о численности и составе образовании работников 1973", 1973, 57-1-28, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты о численности и составе работников за 1975", 1975, 57-1-32, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты и таблицы о составе кадров 1980", 1980, 57-1-42, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Статистические отчеты о работе с кадрами за 1985 год", 1985, 57-1-84, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Совместные постановления ЦК профсоюза рабочих нефтяной и хим. промышленности и Минхимпрома касающиеся работы ДЗХВ 1970-1976", 1976, 57-3-172, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технические отчеты по производству химических волокон и нитей 1986, 1968, 57-24-11, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент N2 химико-пряделного цеха кордная нить 1979, 1979, 57-24-2, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент N3 текстильных цехов по производству капроновой текстильной нити 1979, 1979, 57-24-4, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент N4 механических цехов капроново-кордной и технической нити 1975, 1975, 57-24-1, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент N5 химико-пряделного цеха Текстильная нить 1979, 1979, 57-24-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технические отчеты по производству химических волокон и нитей 1986, 1968, 57-24-11, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент N5 цеха регенерации капролактама 1979, 1979, 57-24-8, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Технологический регламент цеха регенерации копролактама 1971, 1971, 57-7-59, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Устав даугавпилсского завода хим волокна 1975”, 1975, 57-14-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

"Устав даугавпилсского завода хим волокна 1975”, 1975, 57-14-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Устав даугавпилсского завода хим волокна 1975, 1975, 57-14-6, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

“Утвержденные планы работы редакции радиовещания на 1985”, 1985, 57-17-34, 57.fonds, DZVA, Daugavpils.

Nepublicētie avoti

Vaira Viķe-Freiberga, "Uzrunā Daugavpils 725 gadu jubilejas svētku sarīkojumā, 31. maijā", Latvijas Vēstnesis Nr.197-200, 1.jūnijs 2020.gadā

"Vairogs" ražos jaunu auto modeli, Latvijas Kareivis, 21.jūlijs 1939.gadā

Карт. Krūmiņš, "Šaušana ar ložmetējiem pēc planšetes", Daugavpils poligonā, oktobrī 1934.gadā

"Давугавпилса", В. Рудой, Советская молодежь Nr.87, 1.maijā 1972.gada

"Дефицит? Да, но уменьшается", Ригас Балсс Nr.44, 22.februāri 1966.gadā

И. Решетников, "НА стройке комсомольской", Советская молодежь Nr.75, 16.aprīlī 1960.gadā

"НЕРАЗРЫВНОЕ ЕДИНСТВО ПАРТИИ И НАРОДА", Советская молодежь Nr.52, 14.martā 1967.gadā

"О РАБОТЕ ДАУГАВПИЛССКОГО ГОРКОМА КОМПАРТИИ ЛАТВИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ КОНТРОЛЯ ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ДИРЕКТИВ ПАРТИИ И ПРАВИТЕЛЬСТВА, УЛУЧШЕНИЮ СТИЛЯ И МЕТОДОВ РАБОТЫ", Ригас Балсс Nr.197, 23.augustā 1974.gadā

“ОТКУДА "КРЫЛЬЯ" У ЛЕТУНА”, Советская молодежь Nr.74, 16.aprīlī 1968.gadā

К. Ципе, "ПРАВИЛА. А ПОПРОБУЙТЕ ВЫПОЛНИТЬ!", Ригас Балсс Nr.35-036, 10.februāri 1989.gadā

"Три века одной шины", В. Яунзем, Ригас Балсс Nr.255, 5.novembrī 1979.gadā

"ВЕДУТ КОРРЕСПОНДЕНТЫ ТАСС, ЛТА И «СОВЕТСКОЙ МОЛОДЕЖИ»",
Советская молодежь Nr.142, 19.jūlija 1963.gadā

Literatūra

1. "Daugavpils vēstures lappuses" - Genovefa Barkovska, Josifs Šteimans (Rēzekne, Latgales Kultūras centra izdevniecība, 2005)
2. "Dzīve Padomju Latvijā" - Daina Bleire (Rīga, Izdevniecība Studentu Literatūra, 2015)
3. "Latvijas PSR vēsture" - Aleksandrs Drizuļis (Rīga: Zinātne, 1986)
4. "Latvijas rūpniecība XIX-XXI gadsimtā" - Edmunds Krastiņš (Rīga, Jumava, 2018)
5. "Latvijas tautsaimniecības vēsture" - Gatis Krumiņš (sast.) (Rīga: Jumava, 2017)
6. "Migranti Latvijā : 1944-1989" - Jānis Riekstiņš (Rīga: Latvijas Valsts arhīvi)
7. "Padomju impērijas koloniālā politika un Latvijas kolonizācija 1940.– 1990." - Jānis Riekstiņš (Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2013)
8. "Промышленность до и после восстановления независимости" - Рута Паздере (Рига: Министерство юстиции Латвийской республики, 2022)
9. "Социалистическая индустриализация в Латвии" - Ирене Шнейдере (Рига, Зинатне, 1989)
10. "Здесь, в краю озер, - Даугавпилс" - Владислав Азан (Рига, Лиесма, 1975)

Citi

‘‘Matemātiķis Andris Ambainis – pionieris kvantu skaitļošanā’’ skatīts 25.maijā 2024 gadā,
<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/tehnologijas-un-zinatne/matematikis-andris-ambainis--pionieris-kvantu-skaitlosana.a305040/>

‘‘Nexis Fibers:успешный бизнес в Даугавпилсе’’ skatīts 26 maijā 2024.gadā,
<https://www.grani.lv/daugavpils/54712-nexis-fibers-uspeshnyy-biznes-v-daugavpilse.html>

‘‘ No recovery in sight in 2024 for Europe's crisis-ridden chemical industry’’, skatīts 26 maijā 2024.gadā, [https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/chemicals/122923-no-recovery-in-sight-in-2024-for-europes-crisis-ridden-chemical-industry#:~:text=The%20EU%20remains%20the%20second,Chemical%20Industry%20Council%20\(Cefic\).](https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/chemicals/122923-no-recovery-in-sight-in-2024-for-europes-crisis-ridden-chemical-industry#:~:text=The%20EU%20remains%20the%20second,Chemical%20Industry%20Council%20(Cefic).)

‘‘ Total revenue of the chemical industry worldwide from 2005 to 2022’’ skatīts 25 maijā 2024 .gadā, <https://www.statista.com/statistics/302081/revenue-of-global-chemical-industry/>

‘‘На заводе называли ‘‘Дед’’ ’’, skatīts 25.maijā 2024.gadā,
<https://www.grani.lv/seychas/17120-na-zavode-ego-nazyvali-ded.html>

“Преодолевали предрассудки”: как Горбачев начал Перестройку” skatīts 26.maijā 2024 gadā, https://www.gazeta.ru/science/2020/04/23_a_13058977.shtml

“Производство капроновых нитей”, skatīts 26.maijā 2020.gadā, <https://www.youtube.com/watch?v=3itgkw4D2tk>

“ Развитие российской химической промышленности начала XX века. Часть 2: индустриализация, репрессии” ,skatīts 27.maijā 2024.gadā, <https://promvolga.com/publ/razvitie-rossijskoj-himicheskoj-promyshlennosti-nachala-xx-v>

“ Русско-Балтийский вагонный завод в риге”, skatīts 25.maijā 2024.gada, <https://www.russkije.lv/ru/lib/read/russo-balt.html>

“ Завода «Капролактам» в Дзержинске больше не существует “, skatīts 25.maijā 2020.gadā, <http://ruschlor.ru/ru/news/zavoda-kaprolaktam-v-dzerzhinske-bolshe-neshhestvuet.html>

“ Умер бывший мэр Даугавпилса Алексей Видавский” skatīts 26.maijā 2024.gadā, <https://chayka.lv/2020/07/01/aleksej-vidavskij/>

“В Даугавпилсе будут сносить цех завода химволокна”, skatīts 26.maijā 2024.gadā, <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/samoupravlenija/v-daugavpils-budut-snosit-ceh-zavoda-himvolokna.a300650/>

Игорь Калбеков, Химическая и нефтехимическая промышленность СССР,(Москва,2023) <https://su90.ru/industry2.html#g4>

Ilgonis Upmalis, PSRS militārs rūpnieciskais komplekss (2015)

Labeckis Maksims, Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas izveide un darbība laika posmā no 1959. līdz 1970. gadam, (Bakalaura darbs), Latvijas Universitāte, 2022

И.Р. Багашвили, Развитие химической промышленности ССРР в предвоенные годы (2021)

Bakalaura (maģistra) darbs „Darba nosaukums” izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē Vēstures un arheoloģijas nodaļā

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums ir veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ / Paraksts / ____ 05. 20 ____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai Vadītājs: profesors Dr. hist. _____ / Paraksts / .05.20 .

Recenzents: _____

Darbs iesniegts 25.05.20__ . Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura (maģistra) gala pārbaudījuma komisijas sēdē

.....05
.20

.....
..... protokola Nr. , vērtējums

Komisijas sekretārs: